

А.Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада.

Послание Бога

Его божественная милость А.Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада.
Послание Бога

"The bhaktivedanta book trust"
ISBN 91-7149-432-4

Худонинг хоҳиши
Ўзбек тилига таржима
Кўлёзма.

Ҳазрат А.Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупаданинг
ўзбек тилида нашр қилинган асарлари

Бхагавад Гита
Насихатлар лаззати
Шри Ишопанишад
Бошқа сайёраларга енгил саёҳат
Ўзликни англаш таълимоти
Йога камолоти
У дунёдаги ҳаёт
Мукамал саволар ва мукамал жавоблар
Ҳаёт ҳаётдан пайдо бўлади

"Бхактиведанта Бук Траст" - нашриёти Ведалар фалсафаси
ва маданиятига оид китобларни чоп этишга мўлжалланган, Шри
Шримад А.Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада асос солган
нашриёт. Ҳозирги кунда бу асарлар жаҳоннинг 75 тилига таржима
қилинган.

Мундарижа

Кириш -
Илоҳий илм –
Карма-йога - руҳий натижалар келтирадиган фаолият -

Наشريётдан

Халқимиз мустақилликка эришгандан кейин бошқа халқлар ва халқаро жамиятлар орасида ўзининг муносиб мавқеига эга бўлиб, эндиликда ўзбек халқи ўзининг қадимий юксак маданияти, кундалик турмушдаги ўзига хос урф-одатлари билан бутун жаҳонга таниляпти. Айни пайтда бошқа халқларнинг ҳар хил урф-одатлари, маданияти аста-секин турмушимизга кириб келяпти, чунки эзгуликка йўрилган инсоний қадриятларни маданиятли одамлар ҳамма ерда бир хилда самимий қабул қиладилар. Бунинг устига "бошқалар сенга қандай муносабатда бўлишини истасанг, сен уларга шундай муносабатда бўл!" деганларидай, бошқа халқларнинг маданиятини, уларнинг қадриятларини ўзимиз қанчалик ҳурмат билан ўргана бошласак, баърикенглик билан уларни тушунишга ҳаракат қилсак, ўз навбатида бошқа халқлар ҳам бизнинг маданиятимизни, қадриятларимизни ҳурмат қилади. Мустақиллик шарофати билан халқимизнинг жаҳон халқлари маданияти билан яқинроқ танишиши учун кенг имкониятлар яратилган.

Ҳиндистон заминидан чиқиб Ҳинд халқининг маънавий бойлигини бутун жаҳонга тарқатиш билан XX асрда машҳур дин ислоҳотчиси ва жамоат арбоби, файласуф, олим, ижтимоий танқидчи сифатида шуҳрат қозонган буюк инсон Шрила Прабхупаданинг асарларидан бири сизнинг эътиборингизга ҳавола қилинапти. Бу рисола Олам - Одам - Худо ҳақидаги билимларини оширишга, инсон бўлиб яшашдан маъно, мазмун, мақсад излаб юрган чуқур мулоҳазали одамларнинг жуда кўп саволларига жавоб беради деган умиддамиз.

Инсон дунёга келиб онги ривожлана бошлаши билан билим олишга интилади, илм ахтаради. Ёш бола тили чиққан кундан бошлаб ота-онасига ҳар хил саволлар бера бошлайди. Бу саволлар сезги аъзоларимиз орқали қабул қиладиган энг оддий нарсалардан тортиб, то ҳиссиётимиз билан бевосита сезиб бўлмайдиган чексиз олам - "Худо", "руҳ", "жон" сингари одатда "илоҳий" деб аталадиган нарсаларга бориб тақалади. Инсон тафаккурининг ривожланиш даражаси, унинг юксаклиги ана шу саволларга топган аниқ жавоблари билан ўлчанади. Оддий одамлар фақат ҳиссиёти орқали сезадиган нарсаларни билиб олиш билан қаноатланиб, сезги аъзолари сезмайдиган нарсаларни рад этиб, улар умуман йўқ, мавжуд эмас, деб қўя қолишади. Донишмандлар ундай ьофил одамларни одатда "зоҳирий"лар деб атайдилар. Юксак тафаккурга эга донишмандлар фақат сезгилар орқали сезадиган борлиқдан юқори кўтарилиб, кўзга кўринмас "ботиний" оламга, кириб борадилар ва уни

англаш йўлларини, улар билан муносабатда бўлиш сирларини эгаллаб оладилар. Одатда ботиний табиатни англаб етган ундай одамларни авлиё, йог, илоҳий одамлар деб атайдилар. Ўтмишда яшаб ўтган Нажмиддин Кубро, Султон Увайс, Юсуф Ҳамадоний, Баҳовуддин Нақшбандий сингари ҳамюртларимиз ана шундай буюк авлиё зотлар бўлган. Ундай одамлар дунёнинг ҳамма ерида, ҳар бир халқ ичида учраб туради. Деярли бизга замондош бўлган Шрила Прабхупада ҳам ана шундай авлиё инсонлардан биридир. У ўз асарларида ана шу илоҳий, ботиний илм сирларини бутун жаҳон бўйлаб кенг таръибот қилган буюк инсон. Руҳий илм борасида у инсониятга қарийб 51 томлик асар қолдириб кетган ва бу асарлар ҳозир жаҳоннинг 50 дан ортиқ тилларига таржима қилинган. Илоҳий илмни билишнинг кимга кераги бор, деган савол туъилиши мумкин. Агар чуқурроқ ўйланиб кўрсангиз, инсон ҳаётда фақат ўзининг мукамал бўлмаган ҳиссиёти билан эмас, ботиний қалби билан яшайди. Инсоннинг танаси, сезгилари эмас, балки қалби бахтга интилади. Тана, ақл, ҳиссиётлар қалбнинг интилишини амалга оширувчи воситалардир, холос. Афсуски, худди ҳолва дегани билан оъиз чучимагани, талқон билан чанқокни қондириб бўлмагани сингари, руҳий табиатга эга бўлган қалбимизнинг руҳий эҳтиёжини ҳам кўпол ташки нарсалар билан қаноатлантириб бўлмайди. Моддий жиҳатдан бойлиги, мартабаси, гўё бахтли бўлиш учун ҳамма нарсаси етарли бўлган одам ҳам ўзини "бахтлиман" деб айта олмаслигининг сабаби ҳам шунда. Қалбга бойлик эмас, бахт керак. Бахт эса моддий нарса эмас. Бахт - руҳий табиатга эга бўлган қалбимизнинг лаззатли ҳолати бўлиб, аслида илоҳий тушунчадир. Шу боис, қалбининг, руҳининг асли табиатини англаб, унинг эҳтиёжини қондира олмаган одам ҳеч қачон ҳаётда осойишталикка, бахтга эриша олмайди. Инсон ҳаётда бахтли бўлиши учун руҳий илмларни ўрганиши шарт, бахтли бўлишнинг бошқа йўли йўқ. Бошқа йўллар билан инсон бахтлиман деб фақат ўзини алдаб юриши мумкин, холос. Руҳимиз, қалбимиз интилиб юрган бахт манбаи бўлган руҳий олам билан биз яшаётган бу моддий оламни боълаб турган ягона восита Худонинг муқаддас номлари ҳисобланади. Шу боис ҳар бир халққа Парвардигор шариат қонунлари(дин) билан бирга Худонинг муқаддас номларини бериб қўйган. Руҳий оламга, Парвардигорга, Ҳақиқатга эришиш учун шариат қонунларига риоя қилиб яшаб, маърифат(руҳий илм) ўрганиш, маърифатни руҳий ҳаётимизга татбиқ этиб, Тариқат йўлига кириш лозим.

Ҳазрат Шрила Прабхупада ботиний илмни оддий тилда тушунтириб, бу таълимотни аввал ўтган буюк алломаларнинг гаплари, муқаддас китоблардан олинган маълумотлар билан тасдиқлайди, чунки қайси динга мансуб бўлишидан қатъий назар, ер юзидаги барча муқаддас китобларда асосан ботиний илм ҳақида гап боради. Аслида ҳар қандай дин ботиний, руҳий олам билан боъланиш йўлидир. Ҳақиқий бахт нимада

экани ҳам фақат муқаддас китобларда тушунтирилади, унга эришиш йўллари ҳам кўрсатилади. Ҳақиқий дин - инсонни мангу бахт-саодатга олиб боровчи кўрсатмалар тўпламидир. Шу боис ҳам дунёда динлар шаклан ҳар хил бўлгани билан ҳаммаасининг асл моҳияти битта, улар орасида ботиний фарқ йўқ, Муқаддас китобларлардан бошқа бирор асар ҳаммага баробар равишда бахтга эришиш йўлини таклиф қила олмайди. Динларнинг ташқи урф-одатлари, ақидалари ҳар хил бўлгани билан уларнинг мазмуни, моҳияти, мақсади бир - инсонни илоҳий табиатга эга бўлган Парвардигор билан, ботиний олам билан таништириш. Дунёвий бойликлар ваъда берадиган, дунёвий мақсадларга ундайдиган, лекин "диний таълимот" деб аталадиган ҳар қандай таълимотлар аслида сохта таълимотдир. Шу жиҳатдан ислом динини пеш қилиб, бойлик, ҳокимият сингари дунёвий мақсадларни кўзлаб юрган сохта диний оқимлардаги ьофил одамларни "диндорлар" деб эмас, балки Худонинг қонунларини, ўз динини ҳақоратлаб юрган "худобезорилар" деб аташ керак. Парвардигор нозил қилган бирор ҳақиқий дин ҳеч қачон, ҳеч кимни ўткинчи дунёвий мақсадларга интилишга ундамайди.

Ҳақиқат илми, руҳий, илоҳий илм сифатида ҳеч қандай дунёвий чегараларни тан олмайди. Бунга замондошимиз Нажмиддин Кубронинг жаҳоннинг ҳамма еридан, ҳар хил динларга мансуб шогирдлари бўлгани, ҳозир ҳам Кубравия таълимоти асосан ьарбий давлатларда кенг ривожланиб кетгани мисол бўлиши мумкин. Ботиний Ҳақиқат илмини тўғри тушуниб етган одам ҳеч қачон динларни бир-биридан ажратмайди. Улар тирик мавжудотларнинг ташқи кўринишига эмас, уларни тирик қилиб турган, ҳамма ерда бир хил бўлган "руҳ"га, "жон"га эътибор берадилар.

Шрила Прабхупада ҳам ана шундай юксак даражага эришган илоҳий инсонлардан биридир. Энг муҳими Шрила Прабхупада тафаккури, фикрлаш қобилияти етарли бўлган ҳар бир фаросатли одамга руҳий илми ўрганиб, амалда синаб кўриш имкониятини беради. Шрила Прабхупада бу таълимотни кенг тарьибот қилиш учун 1966 йилда Америкада Халқаро Кришнани англаш жамиятига асос солган. 1977 йилда бу дунёни тарк этиб кетгунга қадар мазкур жамият бутун жаҳонда кенг ривожланиб, ҳозирги вақтда жаҳоннинг ҳар бир давлатида кенг фаолият кўрсатяпти.

Шрила Прабхупада пок руҳий таълимотни тўғри тушуниб, кундалик турмушда қўллаш қандай мўъжизалар кўрсатишга қодир эканини амалда исботлади: у бу таълимотни ўргатишни Нью-Йоркнинг энг хароба кварталида, моддий ҳаётдан ҳафсаласи пир бўлиб, гиёҳвандликка берилиб кетган ёш "хиппи"лар орасида бошлади. Худонинг муқаддас номларидан иборат бўлган илоҳий мантраларни мунтазам такрорлаш шарофати билан орадан кўп вақт ўтмай, унга

эргашган "хиппи"лар "хаппи"(бахтли)ларга, яъни ҳаётдан чексиз лаззат олиб яшаётган бахтиёр авлиё инсонларга айландилар. У ўз шогирдларини гиёҳвандлик балосидан таъқиқлаш йўли билан эмас, балки гиёҳванд моддалар ўрнига улардан юксакроқ лаззат келтирадиган фаолият таклиф қилиш билан кутқариб қолди. Шрила Прабхупаданинг аввал тубанликка юз тутиб, гиёҳвандликка берилиб, жамиятнинг ташландиқ иллатлари бўлиб юрган шогирдлари эндиликда бутун жаҳон бўйлаб буюк авлиё инсонлар сифатида барча изланувчан одамларга ҳақиқий бахт йўлини кўрсатяптилар. Шу тариқа буюк авлиё инсон Шрила Прабхупада асос солган бу эзгу ҳаракат бутун жаҳонда тобора кўпроқ одамларга ҳақиқий бахт улашяпти.

Шрила Прабхупаданинг асарлари жаҳоннинг деярли барча тилларига таржима қилиниб, кенг ўрганиляпти. Унинг ўзбек тилида бир неча йил аввал чоп этилган асарлари аллақачон тарқатилиб, ҳозирги пайтда қўлдан-қўлга ўтиб юрган нодир китобларга айланган. Парвардигорни таниган, Худога эришган ҳар қандай ҳақиқий комил, авлиё инсоннинг асарларини ўқиш, ўрганиш учун одам ўз динидан юз ўгириши ёки турмуш тарзини ўзгартириши шарт эмас, чунки авлиё одамлар бизга дин, яъни шариатнинг, маърифатнинг ва тариқатнинг мақсади бўлган Ҳақиқатдан хабар берадилар.

Аслида ҳар қандай муқаддас китоб атайлаб бирор миллат ёки бирор халқ учун эмас, балки бутун инсоният учун нозил бўлади. Бу ҳақиқат Куръони Каримда ҳам бир неча бор тасдиқланади: Нисо Сураси 150-151-оят: "Албатта, Оллоҳ ва Пайғамбарига ишонмайдиган, Оллоҳ билан пайғамбарларининг ораларини ажратишни истайдиган ва "айрим пайғамбарларга ишонамиз, айримларига ишонмаймиз", дейдиган ҳамда ора йўлни тутишни истайдиган кимсалар - ана ўшалар ҳақиқий кофирлардир". Моида сураси, 68-оят: "Айтинг: - "Эй аҳли китоб, то Тавротга, Инжилга ва сизларга Парвардигорингиз томонидан нозил қилинган барча нарсаларга амал қилмагунингизча, ҳеч қандай динда эмассизлар", Шўро сураси, 15-оят: Айтинг: - "Мен Оллоҳ нозил қилган ҳар бир Китобга иймон келтирдим... Оллоҳ Парвардигорингиз ва Парвардигоримиздир..." Анбиё сураси, 92-оят: "Сизларнинг миллатингиз - динингиз ҳақиқатда бир диндир".

Лекин Шрила Прабхупаданинг издошлари, ягона Парвардигорнинг содиқ хизматкорлари сифатида ўткинчи, зоҳирий дунёдан мангу бахт излаш билан бекорга овора бўлиб, азоб-укубат чекиб юрган одамларнинг динига, миллатига, ирқига, ижтимоий келиб чиқиши, ёши, касбига эътибор бермасдан бутун жаҳон бўйлаб, ҳақиқий бахтга эришиш йўлини кенг тарьибот қилиб, одамларга илоҳий, руҳий илм сирларини ўргатиб юрибдилар. Ҳаётда ҳар бир одам ҳақиқий бахтга эришиш ҳуқуқига эга ва бунинг учун ҳаммага тенг

имконият яратилган, чунки ҳақиқий бахтга олиб борувчи руҳий, илоҳий илм ҳаммага баробардир. Фақат, ҳар бир одамнинг ўзи бахтга интилиши ва тўри йўлни топиши лозим. Яъни бахтли бўлиш ҳар бир одамнинг ўзига боғлиқ.

Шрила Прабхупаданинг асарларини ўқиган киши қайси динга мансуб бўлишидан қатъий назар ўз динининг, муқаддас китобининг асл мазмунини, унинг моҳиятини тушуниб, бахтиёр яшаш учун кундалик ҳаётда уни қандай қўллаш зурурлигини англаб етади.

Эътиборингизга ҳавола қилинаётган рисола ҳам Ҳазрат Шрила Прабхупаданинг илк асарларидан бири бўлиб, унда руҳий илм асослари, ягона Парвардигор биздан нимани исташи ва кундалик турмушда Худонинг хоҳишини қандай амалга ошириб яшаш йўллари тушунтирилади.

Кириш

Одатда одамларнинг аксарият кўпчилигини икки нарса: ўзи ва ўзи яшаб турган муҳит қизиқтиради. Бошқача қилиб айтганда, инсоннинг қизиқиш чегараси икки соҳага бўлинади. Биринчиси - қўпол ва нафис танаси("ўзи"), иккинчиси эса - ўзининг бутун ранг-баранглиги билан бизни ўраб турган ташқи олам. Лекин оддий одамлар билан бир қаторда илоҳий одамлар ҳам бор. Уларнинг қизиқишлари фақат танаси, ақли ва уни ўраб олган олам билан чегараланиб қолмайди. Улар танаси ва моддий оламдан ташқарида ётган трансцендент, яъни илоҳий, руҳий одамлар билан қизиқиб, улар билан боғланишга интиладилар. Шундай илоҳий одамларни инсон сеза оладиган ўткинчи, нисбий ҳақиқатдан кўра ўзгармас Мутлақ Ҳақиқат кўпроқ қизиқтиради.

Халқ "авлиё", "файласуф", "ислоҳотчи", "пайғамбар" ва ҳоказолар деб атайдиган шундай одамлар ҳар хил давлатларда ҳар замон, ҳар замонда дунёга келиб туради. Улар одамларга руҳий олам хабарини келтириб, бутун инсониятга, Мутлақ Ҳақиқатга хизмат қиладилар. Шундай одамларнинг фикрига кўра, танаси ва атрофидаги шароит билан, ўзини ўраб турган атроф-муҳит билан фақат одамлар эмас, ҳатто ит, мушук сингари онги паст ривожланган жониворлар ҳам қизиқади. Инсон албатта улардан буюкроқ, улуввор нарсалар билан қизиқиб яшаши лозим. Руҳий(илоҳий) илм сирларини инсондан бошқа бирор тирик мавжудот англаб ета олмайди. Шунинг учун инсон барча тирик мавжудотлар ичида энг юксак ривожланган мавжудот деб ҳисобланади. Ана шу юксак мартаба, обрўйимиз бизга қандай маъсулият, қандай вазифа юклашини билишимиз лозим.

Тирик мавжудотлар ичида энг юксак онга эга бўлган инсон, ўзининг фикрлаш қобилиятини, онгини мукамал ривожлантирганида, фақат ўзи ва ўзи яшаётган олам билан қизиқиб қолмасдан, Мутлақ Ҳақиқатни англаб етишга ҳаракат қилади. Мутлақ Ҳақиқат ҳар бир тирик мавжудотнинг ҳаракатини бошқариб, бутун олам тақдирини ҳал қилиб тургани сабабли, Уни англаб олган илоҳий одам ҳаётда тўри яшай бошлайди. Ҳаётда Мутлақ Ҳақиқат билан мутаносиб равишда яшашнинг қонун-қоидаларини одатда "дин" ёки "диний эътиқод" деб атайдилар. Жаҳоннинг ҳар бир чеккасида диний эътиқоднинг ҳар хил кўринишларини учратиш мумкин. Агар одам ҳаётда ИНСОН деган буюк ном билан яшаса-ю, ҳеч қандай диний қонунларга амал қилмаса, ундай одамнинг ҳайвондан фарқи қолмайди. Ҳар хил халқларнинг эътиқод

қиладиган дин қонунлари замонга қараб бир-биридан фарқ қилиши мумкин, аммо уларнинг барчасининг мақсади охир-оқибатда ягона Мутлақ Ҳақиқатни англаб олишдан иборат.

Мутлақ Ҳақиқат бир ва ягона, аммо ҳар хил динларга мансуб бўлган илоҳиёт одамлари мана шу ягона Мутлақ Ҳақиқатни ҳар хил даражада англаб, турлича қабул қиладилар. Бировлар Мутлақ Ҳақиқат деганда қандайдир кўриб, англаб бўлмайдиган "илоҳий чексиз" кучни, қувватни, кудратни кўз олдига келтирадилар. Мутлақ Ҳақиқатни ана шундай тасаввур қиладиган одамлар уни "Брахман" деб атайдилар. Яна бировлар Мутлақ Ҳақиқат деганда ҳамма ерни қамраб олган, ҳар бир тирик мавжудотнинг ҳам қалбида мавжуд бўлган Олий Рухни тушунадилар ва Уни "Параматма" деб атайдилар. Мутлақ Ҳақиқат ҳақида гапирадиган, яна бир гуруҳ жуда муҳим илоҳий одамлар ҳам борки, улар Мутлақ Ҳақиқат деганда мутлақ илоҳий Шахсни, яъни ягона Парвардигорни тушунадилар. Ана шу ягона Худо Шахси бутун оламни қамраб олишга ҳам, ҳар бир тирик мавжудот қалбида мавжуд бўлиш билан бирга, айна пайтда ўзгармас Мутлақ Олий Шахс бўлиб қолиш кудратига эга.

Ҳозир кўпчилик одамлар динни ўзларининг моддий манфаатлари йўлида ишлатишни одат қилиб олганлар. Замонавий одамлар худди онгсиз ҳайвонлар сингари фақат овқатланиш, ухлаш, ўзини муҳофаза қилиш ва ҳиссиётини лаззатлантириш ҳақида қайбурадилар. Улар руҳий мавзудаги суҳбатлардан иложи борича узокроқ бўлишга интиладилар ёки бу мавзунини чуқурроқ тушунишга ҳаракат қилмайдилар. Ҳозирги пайтда ҳатто машҳур сийёсий арбоблар оғзидан ҳам: "Қорни оч одамни Худо ҳам, дин ҳам қизиқтирмайди!" - деган гапларни эшитиш мумкин. Ана шундай худобехабар раҳбарлар бошчилигида оддий одамлар аста-секин, руҳий илм олиш имкониятидан бутунлай маҳрум бўлган онги паст ҳайвонларга ўхшаб, фақат ўзининг моддий танаси ва унинг атрофидаги нарсалардан бошқа ҳеч нарса билан қизиқмайдиган бефаросат зотларга айланиб кетяптилар.

Ҳозирги даврда инсонлар жамияти ҳам худди, ўзига тегишли жойга бошқа жойдан келган итти қўрганда ақиллаб, шовқин кўтарадиган итлар даражасига тушиб қолган. Ўзи билан бир жойда яшамайдиган ёки ўзи билан бир хил дунёқарашга, бир хил эътиқодга эга бўлмаган одамни кўрган заҳоти катта шовқин кўтарадиган одамнинг онги қай даражада паст эканини тасаввур қилиш қийин. Ундай одам худди йўлбарс ёки бўрини кўриб қолгандай бутун атрофга жар сола бошлайди. Рухий илмдан маҳрум бўлган инсонлар жамияти жаҳолат ботқоғига ботиб, ҳақиқатан ҳам тобора йўлбарс ва бўрилар тўдасига айланиб кетяпти.

Шунинг учун, агар биз инсонлар онгида маънавий маданият, соълом фикр, ҳақиқий инсонларга хос эзгу кадрларнинг қайта

тикланишини истасак, Мутлақ Ҳақиқат ҳақида ҳеч бўлмаса озгина илм ўрганишимиз лозим. Жамиятнинг фаросатли раҳбарлари бутун куч-ъайратларини фақат аҳолининг овқатланиш, ухлаш, ҳимояланиш ва нафсининг талабларини қондириш шароитларини яхшилашгагина сарфламаслиги керак. "Оч одамга дин ҳам, Худо ҳам керак эмас" - деб ўйлайдиган раҳбарлар яхшилаб тушуниб олиши лозимки, ҳозирги пайтда инсоният, айниқса руҳий, маънавий қашшоқликдан ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ азият чекапти. Ҳаётда "инсон" деган ном билан яшаётган ҳар бир одам албатта Худонинг ким эканини ва ҳақиқий дин нимадан иборат эканини билиши шарт.

Бу борада ЮНЕСКОнинг Парижда бўлиб ўтган бир мажлисида, Ҳиндистоннинг собиқ президенти доктор Радхакришнан қилган маърузанинг қисқача мазмунини келтириб ўтмоқчиман. У шундай деган эди: "Қачонки, қайси бир миллат манманлик билан Худодан юз ўгириб, бутун куч-қудратини фақат моддий фаровонликка эришиш йўлида сарфлай бошласа, у миллат албатта ҳалокатга учрайди. Бугунги кунда мактаб ва кутубхоналарни, магазин ва заводларни эмас, ҳақиқий ИНСОННИ қайта тиклаш энг муҳим вазифа бўлиши керак. Агар биз инсониятнинг янги жаҳон ҳамжамиятини қурмоқчи бўлсак, энг аввало одамларни, ҳақиқий инсонларни тарбиялашимиз керак".

Онги ҳайвонлар онги даражасига тушиб кетган одамларни қайта тарбиялаш учун уларнинг Парвардигор билан бўлган ўзаро муносабатларини қайта тиклашимиз жуда муҳим аҳамиятга эга. .

Дунёвий олим-файласуфлар тирик мавжудотларнинг Мутлақ Ҳақиқат билан бўлган ўзаро муносабатларини ўзларининг дунёвий билими ва илмий тадқиқотларига асосланиб, ҳар хил усул ва назариялар ёрдамида тушунтиришга интиладилар. Аммо, ўрганган шунча билимларига қарамай ундай файласуфлар Мутлақ Ҳақиқатни англай олмайдилар. Мукамал бўлмаган моддий сезги органлари ёрдамида олинган маълумотларга асосланган индуктив билим олиш усули бизга Мутлақ Ҳақиқат ҳақида тўлиқ маълумот беришга қодир эмас. Олган билимлари билан маърурланадиган дунёвий файласуф олимлар ўзларининг камолотга эришмаганлигини тан олгиси келмайдилар, шунинг учун улар ўзлари Мутлақ Ҳақиқатни англаб ета олмагани сабабли, ҳар хил атеистик таълимотлар ўйлаб топиб, Мутлақ Ҳақиқатнинг, ягона Парвардигорнинг, Худо Шахсининг мавжудлигини инкор эта бошлайдилар. Тахминларга асосланган ана шундай атеистик таълимот асосида тарбияланган одамлар ьофиллик зулматида қолиб кетаверадилар. Улар Мутлақ Ҳақиқат ҳақидаги олимларнинг ўйлаб топган турли сохта тахминларига ишониб, шу билан қаноатланиб, Худо билан ўзаро муносабатларининг моҳиятини тушунмайдилар.

Илоҳиёт одамлари илм олишнинг индуктив усулини тан олмайдилар: улар бирор нарсани ўзининг сезги органлари ёрдамида тушуниб олишга уринмасдан борликнинг, илоҳий нарсаларнинг моҳиятини тушуниш, англаб олиш учун илоҳий илмга эга бўлган зотларга мурожаат қиладилар. Бундай илм инсон қалбининг тўрида аён бўлади. Худо Шахси ва бизнинг Парвардигор билан ўзаро муносабатларимиз ҳақидаги ҳақиқий илмни фақат илоҳий йўл билан олиш мумкин. Парвардигор мутлақ илоҳий, руҳий табиатга эга, шунинг учун У дунёвий, паст даражада фикрлайдиган одамларга Ўзини намоён қилмайди. Худони англаш имкониятини берадиган мутлақ табиатли ягона усул мавжуд, бунга эришиш учун сезги аъзоларининг чекланган қобилиятига асосланган номукамал, нисбий усулни қўллаш ҳеч қандай фойда бермайди. Агар Худони ўзимизнинг нисбий сезги аъзоларимиз билан кўра оладиган бўлсак, унда Худо эмас, бизнинг сезги аъзоларимиз мутлақ табиатга эга бўлган бўларди. Аммо аслида сезиш қобилиятимизнинг бирортаси бизга Худо ҳақида бирор маълумот, илм бера олмайди.

Биз Мутлақ Ҳақиқатни нисбий билимимиз ёрдамида англаб ета олмаймиз, лекин Мутлақ Ҳақиқатнинг Ўзи чексиз марҳамат кўрсатиб бу дунёга келиб Ўзини намоён этади. Ҳозирги ривожланган илм-фаннинг ҳеч қайси усули ёрдамида ярим кечада осмонга куёшни чиқариб бўлмайди. Аммо, эрталаб бизнинг ҳеч қандай уринишларимизсиз, куёш ўзидан-ўзи пайдо бўлади. Куёш чиққанида туннинг қоронғи зулмати ўз-ўзидан тарқалиб кетади. Худди шунингдек, Худо Шахси ва Унинг яқин ҳамроҳлари ҳам, бу моддий оламда ўз ихтиёри билан, ҳеч кимнинг ёрдамисиз пайдо бўладилар. Ўзларининг бесабаб марҳамати билан улар *табиатнинг уч гунаси* деб аталадиган Худонинг моддий қуввати таъсирида адашиб юрган тирик мавжудотларга ёрдам бериш учун бу дунёга келадилар.

Агар эрталаб биз хонанинг ойна ва эшикларини қаттиқ бекитиб олсак, хонага куёш нурлари тушмай, қоронғилигича қолаверади. Худди шунингдек, Худо Шахси ёки Унинг ҳамроҳлари илоҳий илм нурини таратиш учун бу дунёга келганида биз қалбимизнинг эшик ва ойналарини бекитиб олмаслигимиз керак. Акс ҳолда қалбимиз Парвардигор ва Унинг хизматкорларидан таралиб турган илоҳий илм нури билан ҳеч қачон тўлмайди ва бофиллик зулматида қолиб кетаверамиз. Парвардигор ва бизнинг Парвардигор билан ўзаро муносабатларимиз ҳақидаги илмни биз фақат Худонинг гапларига камтарин кулоқ тутиш натижасидагина билиб олишимиз мумкин. Қўлингиздаги рисола ҳам айнан ана шундай руҳда ёзилган. Унда Парвардигорнинг сизга айтган гаплари келтирилган. Бу рисола бутун инсониятга ва Ҳақиқат илмини излаб юрган ҳар бир инсон қалбига руҳий илм нурини олиб киради. Худонинг хоҳишини инсонлар

қалбига етказиш учун қилаётган бу уринишим қанчалик муваффақиятли чиқиши менга номаълум, шу боис рисоладаги мумкин бўлган камчиликлар учун аввалдан сизлардан кечирим сўрайман.

Муаллиф.

Рухий илм.

"Бу илм - барча илмлар шоҳи, энг сирли илм.

Бу - энг пок илм ва камолот чўққисидир, чунки у бизга илоҳий англаш орқали ҳақиқий ўзлигимизни, ўзимизнинг аслида ким эканимизни бевосита ҳис қилиш имкониятини беради. Бу - мангу илм, уни ўрганиш кишига лаззат бағишлайди.

"Бҳагавад Гита", 9.2.

Мен, ҳаётда адашган инсонларга нурли йўл кўрсатган, чексиз илоҳий марҳамат уммони бўлган руҳий устозим Шрила Бхактисиддхантас Сарасвати Госвами Прабхупада олдида камтарин ҳолда, чуқур эҳтиром билан самимий бош эгаман. Унинг руҳий оламдан келтирган илоҳий илм чироғи ҳаммага ва алоҳида ҳар бир инсонга чексиз бахт-саодат келтириш учун ғофиллик зулматини ёритди, у менинг ҳам қалбим кўзларини очди.

Биз ўзимизнинг кичкина икки кўзимиз билан жуда мағрурланамиз ва улар ёрдамида истаган нарсани кўра оламиз деб ўйлаймиз. Аммо, кўриб турган нарсаларимизнинг ҳаммаси ғофиллик зулматига ботганлиги ва шу боис биз уларнинг бузилган аксини ёки уларнинг фақат бир қисминигина кўриб турганимиздан умуман беҳабармиз. Яхши ўйлаб қарасак, "ҳар бир нарсанинг асл ҳолатини кўриш мумкин", деб юрган киши қаттиқ адашади. Ҳар куни шарқдан кўтариладиган Қуёш - аслида катта самовий сайёра, лекин у кўзимизга худди нур таратиб турган катта шарга, доирага ўхшаб кўринади. Аммо маълумки, аслида Қуёш Ер шаридан ҳам анча катта бўлган сайёра. Демак биз мағрурланиб юрган кўзимиз бундай ишларга умуман яроқсиз бўлиб, ҳар куни бизни алдаб юрган экан. Кўзларимиз фақат маълум шароит яратилгандагина бизга бирор маълумот беришга қодир. Биз жуда узокдаги ёки жуда яқиндаги нарсани, масалан кипригимизни кўра олмаймиз; худди шундай биз қоронғида ҳам ҳеч нарса кўролмаймиз. Демак, моддий табиат бизга маълум бир шароит яратиб бергандагина биз кўзларимиз билан мағрурлана оламиз. Акс ҳолда кўзларимиз қанчалик ажойиб бўлмасин, атрофимиздаги нарсаларни асл ҳолида кўришга қодир эмасмиз. Бизни ўраб турган атроф-муҳит ҳақида ахборот берадиган бошқа сезги аъзоларимиз ҳақида ҳам шундай гапларни айтиш мумкин.

Шундай қилиб, теварак атрофни ўрганиш учун бизнинг имкониятимиз чекланган, яъни улар бутунлай ташқи шароитларга боғлиқ,

шу боис улар мукамал ҳисобланмайди. Ҳиссиётимиз ёрдамида олинган бундай нотўғри тасавурларни алданган одамнинг ўзи ҳам, унга ўхшаб алданиши мумкин бўлган бошқа одам ҳам ўзгартира олмайди.

Агар биз қоронғидаги бирор нарсани ўрганмоқчи бўлсак, кўриш қобилиятимиз бунга ёрдам беролмайди; бунинг учун бошқа органларимиздан фойдаланиб маълумот олишга тўғри келади. Демак, бизни қизиқтираётган нарса ҳақида тўлиқ маълумот ололмаймиз. Агар шу нарса ҳақида пайпаслаш ёки бошқа бирор усул ёрдамида маълумот олишга муваффақ бўлсак, ҳатто бу маълумотлар ҳам барибир тўлиқ бўлмайди ёки нотўғри бўлади. Бу ҳол, филни биринчи бор учратган ва уни пайпаслаб туриб, бир-бирига бу ғалати

ҳайвоннинг қандай жонивор эканини таърифлаб беришга уринаётган кўзи кўр одамлар ҳақидаги ҳикояни эслатади. Улардан биттаси филнинг хартумини тутиб кўриб: "Фил дегани - катта илонга ўхшар экан!" - дейди. Яна биттаси филнинг оёғини қучоқлаб кўриб: "Йўқ, фил дегани катта йўғон устунга ўхшайди!" - деб унга эътироз билдиради ва ҳоказо.

Қоронғи жойда бирор нарсани аниқ кўришнинг фақат бир йўли бор; кимдир у ерга чироқ ёкиб, теварак-атрофни ёритиши керак. Шундагина ҳамма нарсани асл ҳолида, аниқ кўра оламиз. Худди шунга ўхшаб, биз фақат қалбимизни илоҳий илм нури билан ёрита оладиган ҳақиқий руҳий устоз марҳамати билангина Ҳақиқатни кўра оламиз. Туғилгандан бери бизлар ҳар хил саволлар билан турли устозларга мурожаат қилиб келганмиз: отамизга, онамизга, ўқитувчиларга. Фақат уларнинг ёрдами билан, уларнинг гапларига камтарин кулоқ солиш билан аста-секин тажриба орттириб, илмимизни ошириб борамиз.

Ўқитувчиларимиз мактаб партасидан то институтни тугатгунча бизларни билим олиш йўлидан етаклаб боради. Агар биз бу йўлни давом эттириб, руҳий илм ўрганмоқчи бўлсак, руҳий илм беришга қодир бўлган ҳақиқий руҳий устоз топишга ҳаракат қилишимиз лозим. Мактаб ва институтларда олинадиган билим бизга ҳозирги ҳаётимизда бирор нарсани ўрганишда ёрдам бериши мумкин, аммо бу билимлар руҳий илмга бўлган мангу ташнагимизни қондира олмайди. Аслида биз руҳий илмга умрлар оша, кун сайин, соат сайин интилиб келяпмиз.

Бирор фан бўйича илм олиш учун шу фанни ўргатадиган ўқитувчи билан танишиб, унинг раҳбарлиги остида илм ўрганиш керак. Агар киши бирор илмий даргоҳда таълим олиб, илмий унвонга эга бўлишни истаса, у аввалига шу даргоҳ билан маълум муносабат ўрнатиши лозим. Кейин ўқитувчиларнинг кўрсатмаларига амал қилиб, уларнинг раҳбарлиги остида илм ўргана бошлайди. Буларнинг ҳаммаси олдимизга қўйилган мақсадга эришиш учун зарур бўлган шартлардир. Худди шунингдек, агар биз жиддий равишда, мангу ҳаёт қонун-қоидаларини ўрганишни ва оламнинг тузилишини асл ҳолида аниқ

кўришни истасак, ҳақиқатан ҳам бизни ғафлат ботқоғидан қутқариб, қалбимиз кўзини очишга қодир бўлган руҳий устоз билан алоқа ўрнатишимиз лозим. Руҳий илм ўрағниш учун руҳий устозга мурожаат қилиш - ўзгармас қонундир. Бу мангу қонунни ҳеч ким, ҳеч қачон ўзгартира олмайди.

Руҳий устоз билан илоҳий муносабат ўрнатган кундан бизнинг ҳақиқий руҳий ҳаётимиз бошланади. Упанишадалар ва бошқа муқаддас китобларда айтилишича, инсон чуқур ҳурмат ва эҳтиром билан барча муқаддас китобларни яхши биладиган ва руҳий илмни тўлиқ эгаллаган руҳий устознинг оёғига бош эгиши лозим. Бу илмни муқаммал эгаллаш учун руҳий устозлар силсиласига кириб, руҳий ҳаёт қоидаларига қатъий риоя қилиб, улардан ўрнак олиш, уларнинг яшаш маданиятини ўрганиш керак. Ҳар хил диний ташкилот ва жамият раҳбарлари кўп ҳолларда руҳий устоз учун зарур бўлган фазилатларга, муқаммал сифатларга эга бўлмайди. Шунинг учун шунчаки шогирд бўлиш қоидаларига амал қилишнинг, ёки урф-одатларга кўра шундай одамларга мурожаат қилишнинг ҳеч қандай маъноси

йўқ. Ҳақиқий руҳий таълим олмаган одам руҳий юксалишда камолотга эриша олмайди.

Комил руҳий устоз Шри Кришна, Худонинг Олий Шахси, (қарийб беш минг йил муқаддам) Ўзининг шогирди бўлган жангчи Аржунга "Бҳагавад-Гита" фалсафасини тушунтириб берган эди. Аржуннинг Кришна билан ўзаро муносабати - руҳий устоз билан шогирд ўртасида ўрнатилиши лозим бўлган муносабатга энг яхши ўрнак бўла олади. Аржун Кришнанинг энг яқин дўсти эди, шунинг учун Шри Кришна "Бҳагавад Гита"ни гапирар экан, унга барча муқаддас китобларнинг асл маъносини, моҳиятини тушунтириб берди. Ҳаётда ҳар куни кундалик вазифаларимизни бажариш билан банд бўлиб юрганга сабабли, одатда бизни дунёвий "нафс ва нафс билан боғлиқ фалсафа"дан бошқа ҳеч қандай фалсафа қизиқтирмайди. Биз қоринни, нафсимизни тўйгазиш ҳақида жуда кўп таълимотлар яратиб қўйганга, шу сабабли мангу ҳаётга эришиш имконини берадиган фалсафа билан қизиқишга умуман вақт тополмаймиз. Ваҳоланки, биз қанча умрлардан бери кетма-кет таналар алмаштириб, айнан чексиз, туганмас, мангу бахтга, мангу ҳаётга интилиб келяпмиз.

Кришна Аржуннинг жанг аравасини Курукшетра майдонида жанг бошлашга тайёр турган қарама-қарши икки қўшин ўртасига олиб чиққанида, Аржун худди ғафлатга ботган ожиз одамларга ўхшаб, қариндошларига қарши жанг қилишдан бош тортганди. Лекин Кришна "Бҳагавад Гита" илмини бериб, унга илоҳий илм сирларини ўргатди. Шу тарика асрлар оша Парвардигорнинг Ўзи ёки Унинг ишончли вакиллари

бу дунёда яшаётган одамларнинг онгини қоплаб олган ғофиллик зулматини илоҳий илм нури билан ёритиб, уларга чексиз марҳамат кўрсатиб келадилар. Агар уларнинг беسابаб марҳамати бўлмаса, бизлар ҳеч қачон илоҳий, руҳий илм сирларини эгаллай олмаган бўлардик.

Баъзан Олий Шахс, Парвардигорнинг Ўзи бу дунёга ташриф буюриб, одамларга руҳий илм ўргатади, баъзида эса Парвардигор бундай шарафли ишни Ўзининг содиқ хизматкорларига буюради. Ўтмишда келиб кетган, келажакда келадиган пайғамбарлар, масиҳ ёки авлиёлар - ягона Парвардигорнинг энг қадрли хизматкорлари ҳисобланади. Исо Масиҳ - "Худонинг ўғли" сифатида, Муҳаммад пайғамбар - "Худонинг элчиси" сифатида, Тангри Чайтанря - "Худонинг содиқ хизматкори" сифатида бу дунёга келиб кетганлар. Аммо, шундай буюк зотлар бу дунёга ким бўлиб келишидан қатъий назар, уларнинг барчаси инсониятга бир нарсани уқтириб кетганлар: бу ўткинчи дунёда мангу бахт ва фаровонликка эришиб бўлмайди. Уларнинг ҳаммаси бир овоздан мангу бахт ва фаровонлик ҳукм сурадиган бошқа бир олам, бошқа бир дунё мавжудлиги ҳақида бизга хабар келтирганлар. Биз ҳаётда бу ўткинчи дунё чегарасидан ташқарида бўлган Худонинг ана шу даргоҳидаги мангу ҳаёт ва бахтга интилиб яшашимиз лозим. Ҳатто, Худонинг Шахс эканини рад этган Будда ва Шанкарачарйа сингари буюк дин ислохотчилари ҳам ҳеч қачон: "бу моддий оламда, мангу бахт ва фаровонликка эришиш мумкин" деб айтмаганлар.

Лекин, ҳозирги замонавий мафкура йўлбошчилари, аксарият оддий одамлар сингари, адашган ҳолда: "бизни ўраб турган оламдан бошқа ҳеч қандай дунё йўқ, руҳий олам, илоҳий мавжудлик йўқ, бу дунёда яшаб, қалбимизнинг бахт ва фаровонликка бўлган мангу интилишини тўла қондириш мумкин" деб ҳисоблайдилар. Ана шундай одамларнинг фикрига кўра, бизнинг моддий танамиз - асл, ҳақиқий ўзлимиз; тана билан боғлиқ нарсаларни ўрганиш эса - ўзликни англаш; ҳаётдаги бурчимиз - ҳар хил йўллар билан то ўлгунча, танамизнинг саломатлигини таъминлаб, ҳиссиётимиз, нафсимиз талабларини қондириб яшашдан иборат ҳисобланади. Жамият раҳбарлари Худони фалсафий йўл билан англаб олишни шунчаки ақлий қобилиятларни ривожлантириш машқи ёки оддий эрмак деб биладилар. Лекин, кўриб турибмизки, бундай дунёқарашлар жамиятга ҳеч қандай бахт-саодат келтираётгани йўқ.

Шундай қилиб, Аржун жанг майдонида худди ғафлатга ботган оддий одамлар сингари руҳий тушкунликка тушиб қолганди. Аржуннинг ана шу ҳаракати туфайли ягона Парвардигор, Худо Шахсининг илоҳий оғзидан жаҳондаги илк муқаддас китоб - "Бҳагавад Гита" нозил бўлган эди. Парвардигор қачон бу дунёга ташриф буюрса, Унга ҳаммиша ишончли содиқ хизматкорлари ҳамроҳ бўлиб келади. Аржун ҳам

Парвардигор Кришнанинг мангу ҳамроҳларидан бири ҳисобланади. Бутун инсониятга илоҳий илм нуруни ёйиш учун Парвардигор Аржунга "Бҳагавад Гита"ни гапириб берди.

Аржун Парвардигорнинг соф содиқ хизматкори бўлгани учун "Бҳагавад Гита" фалсафасини ҳатто жанг майдонидаги фавқуллода, жуда қалтис вазиятда ҳам муҳокама қилишга қодир эди. Ҳозирги замонда яшаётган оддий одамлар, гарчи беҳавотир шароитда, кундалик ишларини бемалол бажариб юрган бўлсалар ҳам, мангу ҳаёт фалсафасини муҳокама қилишга вақт топа олмайдилар. Лекин Аржун, бизларнинг барчамизга ўртак кўрсатиш учун, ўйланишга мутлақо фурсат бўлмаган фавқуллода вазиятда "Бҳагавад Гита" илмини тушуниб олишга ҳаракат қилган. У фақат бизнинг бахт-саодатимизни ўйлаб шу ишни амалга оширган. "Бҳагавад Гита"да баён этилган ҳаёт фалсафасини англаб етгандан кейин Аржун қатъий қарор билан жангга киради.

Худди оддий одамлар сингари, Аржуннинг қалбида пайдо бўлган қариндошларига нисбатан қаттиқ боғланиш туйғуси - унда руҳий илмнинг етишмаслигини кўрсатиб турарди. Лекин, руҳий илмга эга бўлиш инсоннинг ҳаётда ўз бурчини бажариб яшайдан бош тортишига баҳона бўлолмайди. Аржунга "Бҳагавад Гита" илмини тушунтирар экан, Парвардигор унга ҳаётда ўз бурчини бажаришдан бош тортишни маслаҳат бергани йўқ. Аксинча, Кришнанинг марҳамати билан руҳий илмга эга бўлган Аржун ўз бурчини мукамал бажариб, қатъий қарор билан жанг қила бошлади. Биз ҳақиқий руҳий илмга эга бўлганимизда, табиий равишда қалбимизда Худога нисбатан илоҳий муҳаббат, Унга садоқат билан холис хизмат қилиш истаги уйғонади. "Бҳагавад Гита"нинг, Худонинг хоҳишининг маъноси, мазмуни, максади шундан иборат.

Аржун жанг қилиш билан боғлиқ бўлган муаммоларни ўз ақли билан ҳал қила олмаслигини билиб, камтарин ҳолда бутун ихтиёрини Худога, Парвардигор Кришнага топшириб, Унинг итоаткор шогирди бўлди. Бунгача Аржун Кришна билан худди дўстлар сингари суҳбатлашиб турган эди. Дўстона суҳбатлар аксарият ҳолларда бемаъни баҳс-мунозараларга айланиб кетади. Шунинг учун Аржун Кришнанинг шогирди бўлишга қарор қилганди, чунки шогирд руҳий устозининг гапига, амрига қарши чиқа олмайди. Руҳий устоз билан шогирд орасидаги муносабатларнинг туб моҳияти шундан иборат.

Аржун ўзининг илми билан мағрурланмай, ихтиёрини бутунлай Унга топширгандан кейингина, Парвардигор Шри Кришна унга илоҳий "Бҳагавад Гита" илмини ўргатди. Биз ҳам ҳозирги пайтда, ҳали ўз ихтиёрини Кришнага топширмаган Аржун сингари, ҳаётдаги муаммоларимизни ўзимизнинг мукамал бўлмаган илмимиз ва ҳаёт

тажрибамизга ишониб ҳал қилишга уриниб юрибмиз. Аммо турмушда ҳамшиша, ҳар тарафдан учраб турадиган ақлий ва жисмоний муаммолардан қутулиш учун қилаётган барча уринишларимиз ҳеч қандай фойда бермай, вақтимизни ва кучимизни бекорга сарфлаганимиз қоляпти, холос. Токи инсон ўзининг ҳаётдаги барча муаммоларини мангу ҳаёт нуктаи-назаридан тушунган ҳолда бартараф этишга интилом экан, у на бу ҳаётида, на кейинги ҳаётида бахтга эриша олмайди. "Бҳагавад Гита"да баён этилган улуғвор илоҳий таълимотнинг мазмуни шундан иборат.

Биз моддий тана ва ҳиссиётимиз истакларидан устун турадиган руҳий илмга муҳтожмиз. Ўз ҳаёт фаолиятимизда мана шу илоҳий ҳолатга эришмай туриб ҳеч қачон ҳақиқий осойишталикка эриша олмаймиз. Руҳий, илоҳий ҳолат - мангулик, мангу ҳаёт кечириш ҳолатидир, шундай ҳаётсиз моддий тана ҳам, моддий ақл ҳам мавжуд бўла олмайди. Шунга қарамай, гарчи аслида ҳатто мангу ҳаёт нима эканини билмасак ҳам, биз ўзимизнинг моддий илм олишдаги ютуқларимиз билан фахрланиб, мағрурланиб юрибмиз.

Ҳозир биз у ёки бу даражада мангу руҳимизни қоплаб олган, шунчаки ташки қобиқдан иборат бўлган моддий нарсаларни ўзимизга қиёслаб юрибмиз. Мана шу ташки, бегона нарсаларни ўзимизга қиёслаш оқибатида ҳаётда ҳар хил баҳс-мунозараларга, низоларга дуч келамиз. Бизнинг туганмас, ҳақиқий бахт ва осойишталикка эришишга бўлган орзуимиз фақат ана шу сохта қиёслашлардан қутулиб, мангу табиатимизни англаб етганимиздагина рўёбга чиқади. Буюк олимлар, машҳур давлат арбоблари ёрдамида бу дунёдаги моддий ҳаётимизни енгиллатишга зўр бериб уринишимиз илоҳий, руҳий ҳақиқатдан жуда узоқ. Бу уринишлар бизга танамизни, ақлимизни сохта қиёслашларнинг янги турлари билан чиройли қилиб кўрсатади, холос. Кришна "Бҳагавад Гита"да бундай уринишлар ҳамшиша муваффақиятсизлик билан тугайди, деб айтади.

Ҳаётда бошига тушган қийинчиликлардан қутула олмаган Аржун, Кришнани ўзига руҳий устоз сифатида қабул қилган заҳоти, Кришна унга танбех бера бошлади: "Аржун, гарчи чуқур маъноли гапларни гапираётган бўлсанг ҳам, аслида сенга илм етитшмайди, чунки сен ҳақиқий донишмандлар парво қилмайдиган нарсалар ҳақида қайғуриб, қийналяпсан".

Донишманд одам ҳеч қачон ўз-ўзидан пайдо бўлиб, яна ўз-ўзидан йўқолиб турадиган нарсаларни қайғуриб қийналмайди. Онамиз қорнида дунёга келадиган моддий тана эртами, кечми барибир яна йўқолиб ерга, кулга ва чиқиндиларга айланиб кетади. Худди шунингдек, сохта ўзлик, идрок ва ақлдан иборат нафис танамиз ҳам руҳ озодликка эришгандан кейин яқсон бўлиб, емирилиб кетади. Шунинг учун ҳақиқий илмга эга бўлган

киши моддий тана ва ақлга, улар билан боғлиқ бўлган бахт ва мусибат тушунчаларига унчалик катта эътибор бериб ўтирмайди.

Аксинча, рухий илмга эга бўлган донишманд киши илоҳий табиатга эга бўлган, моддий тана ва ақл ёрдамида англаб бўлмайдиган жони, руҳи ҳис қиладиган бахт ва мусибатларга эътиборини қаратади. Рух, жон ҳақида ана шундай илмни биладиган одамни "илоҳий илмга эга инсон" деб атайдилар. Аржун бу дунёда адашган дунёвий одамларнинг кўзини очиш ниятидагина ўзини рухий илмдан беҳабар, ғофил одам қилиб кўрсатади. Парвардигор эса, ўз навбатида Аржун бошқа ҳар қандай одамдан ҳам муносиброқ шогирд бўлгани учун унга "Бҳагавад Гита" илмини тушунтирган эди.

Аржуна сингари Бенгалиянинг ҳукмдори Набоб Ҳусайн Шоҳнинг вазири - Сакар Маллик ҳам (500 йил муқаддам) Банорас шаҳрида Чайтанря Махапрабху билан учрашганида ўзини "дунёвий ишларга берилган нодон одам" деб таништирган эди. Кейинчалик у Тангри Чайтанрянинг энг яқин шогирдларидан бири Санатана Госвами номи билан шухрат қозонди. Тангри Чайтанряга мурожаат қилиб у шундай деган эди: - "Илоҳий илмдан беҳабар бўлган оддий одамлар мени буюк инсон, *махатма*, ёки *парамахамса* деб ўйлайдилар. Лекин мен ўзимни уларнинг шундай аташларига муносиб деб ҳисобламайман; бу одамлар менга аслида ўзим муносиб бўлмаган сифатларни тақиб мурожаат қилиш билан мени ҳақоратлаётгандай туюлади. Мен ҳақиқий ўзлим, ҳақиқий табиатим ҳақида ҳеч қандай илмга эга эмасман, аммо бу одамлар мени "билимдон киши" деб ҳурмат қиладилар. Уларнинг бу одатлари менга гўё улар менинг устимдан кулаётгандай, мени ҳақоратлаётгандай бўлиб кўринади".

Ўзининг асл ҳолатини Шрила Санатана Госвами шундай таърифлаган эди. Аслида рухий илмдан хабардор бўлса ҳам, у камтарин ҳолда ўзини содда, дунёвий ғофил одамлардай қилиб кўрсатиб турганди. Шрила Санатана Госвами, гарчи илоҳий илмдан беҳабар бўлса ҳам, бошқаларнинг ўзини буюк олим, машҳур давлат арбоби деб аташларига йўл кўйганидан афсусланарди. Бу билан у шуни айтмоқчи-ки, дунёвий одамлар орасида ҳақиқий ўзлиги, "Мен"и ёки мангу руҳ ҳақида ҳеч нарса билмаган ҳолда, мангу рухий бойлик ҳақида ўйламасдан, ҳаётда ўткинчи табиатга эга моддий танаси ва ақли даражасида бахт ва мусибат татиб юрган одамларнинг, ўзлари сингари ғофил, нодон одамлар орасида "буюк олим", "машҳур давлат арбоби", "ўткир файласуф", "махатма" ёки "парамахамса" сингари ўткинчи сохта обрўга эга бўлишга интилиб тиним билмай курашиб юрган одамдан ҳам каттароқ аҳмоқ йўк. *Санатана* деган ибора "мангу" деган маънони англатади. Санатана Госвами тирик мавжудотларнинг моддий танаси ва ақли ҳис қиладиган вақтинчалик бахтга эмас, мангу рухий бахтга эришишни жуда истаган эди. Демак,

мангу руҳининг мангу бахтиёрлик ҳолатига эришишга интилаётган кишини Санатана Госвамининг издоши, яъни ҳақиқий "илоҳий одам" деб ҳисоблаш керак.

Ҳозирги даврда деярли барча сиёсий арбоблар ва жамият раҳбарлари, олимлар ва "буюк зот"лар у ёки бу даражада дунёвий одамлар ҳисобланади ва рухий илм билан умуман қизиқмайдилар. Шунинг учун ана шундай билимдон олим ва йўлбошчиларга ўрнатилган кўрсатиб, уларга таълим бериш

учун, Парвардигор Аржунга танбех бериб, уни ҳақиқий билимдон одам ёки *пандит* деб ҳисоблай олмаслигини айтади.

Ҳозирги жамият раҳбарларининг кўплари фақат моддий тана ва ақл билан боғлиқ бўлган ҳар хил диний таълимотларни тарқатяптилар. Лекин уларнинг ичида камдан-кам одамларгина тана ва ақл - шунчаки мангу руҳнинг устидаги вақтинчалик "кийими", "кўйлаги" ёки "пўстини" эканини тушунадилар. Фақат кийимни парваришlash ёрдамида унинг эгаси бўлган руҳ бахтли бўла олмайди. Парвариш қиладиган, қайғурадиган энг муҳим, асосий нарсамиз - руҳ бўлиши керак. Фаросатли инсон ҳаётда энг муҳим нарса - руҳни четга суриб қўйиб, иккинчи даражали нарсалар ҳақида ўйлаб ўтирмайди. Энг муҳим нарсани парваришlash, унинг эҳтиёжини қондириш натижасида иккинчи даражали нарсалар бўлган тана ва ақл ҳам ўз-ўзидан қаноат ҳосил қилади. Лекин иккинчи даражали мақсадларга интилиш билан асосий мақсадга эришиб бўлмайди. Бошқача қилиб айтганда, "устки кийим"ни яхши парваришlash ёрдамида қорин тўйғазиб бўлмагани сингари, моддий тана ва ақлнинг эҳтиёжларини қондириш билан руҳнинг чанқоғини қондириб бўлмайди.

Шунинг учун тирик мавжудот ҳақида гап борганида биз тана ва ақлни шахснинг - "ҳаётий куч"нинг, ёки "руҳ"нинг ташқи қобиқлари деб қарашимиз керак. Бу ташқи қобиқлар ўткинчи, демак улар билан боғлиқ бўлган муаммолар ҳам ўткинчи, вақтинчалик нарсалардир. Ўткинчи тана ва ақл ҳис қиладиган бахт ва мусибат ҳам вақтинчалик нарсалардир. Шундай нуқтаи-назардан келиб чиққан ҳолда Парвардигор Кришна "Бҳагавад Гита"да шундай дейди: "Эй Кунтининг ўғли, ёзнинг иссиғи, қишнинг совуғи сингари, бахт ва мусибатлар сезги аъзоларининг фаолияти натижасида юзага келади. Улар табиат қонунлари асосида ўзидан-ўзи келиб-кетаверади, шунинг учун ҳеч қандай ташвишга тушмасдан, уларга чидам билан сабр-қаноат қилишни ўрганиш керак. Ўткинчи бахт ва мусибатлардан ташвишланиб, безовта бўлмайдиган одамларгина мангу бахтга эришишга муносиб бўладилар"

Лекин, ҳозирги ҳолатимизда биз тана ва ақлимиз ҳис қиладиган ўткинчи бахт ва мусибатларга бефарқ қараб тура олмаймиз. Биз тана ва ақлимизни ўзимизга қиёсламай тура олмаймиз. Шунинг учун ҳам моддий

бахт ва мусибатларга бефарқ қараб туриш қўлимиздан келмайди. Аммо, рухий илмга эга бўлиш - бошимга тушаётган воқеа-ходисаларга умуман бефарқ бўлиш дегани эмас; хамиша келиб-кетиб, алмашиб турадиган бахт ва мусибатлар таъсири остида рухий хотиржамликни, қалбимизнинг осойишталигини йўқотмасликка ўрганишдир.

Биз ўткинчи бахт ва мусибатларнинг табиатини ўрганишимиз, уларни тушуниб олишимиз лозим. Уларни рад этиш, ёки уларга эътибор бермаслик, худди моддий тана ва ақлнинг мавжудлигини таъминлаб турган руҳга эътибор бермаслик сингари энг катта ғофилликдир. Аслини олганда, агар инсон руҳни англаб етиш ва қалбида рухий илм олишга интилиш, иштиёқ уйғота олиш бахтига муяссар бўлса, ҳатто танаси ва ақли орқали келадиган энг катта бахт ва мусибатлар олдида ҳам ташвишга тушмай, илоҳий лаззатга ғарқ бўлиб хотиржам ва осойишталикда яшайверади. Ҳақиқий осойишталикка фақат ана шундай илоҳий ҳаётдагина эришиш мумкин. Фақат ана шундай ҳаётгина инсонга ҳақиқий ва мангу мамнуният,

осойишталик олиб келади. Узоқ вақт бегона юртларда бўлиб, ниҳоят уйига йўл олаётган кишининг ҳис қилаётган лаззати шунча вақт кўрган қийинчиликларини бутунлай эсидан чиқариб юборади. Қадрдон уйига, сеvimли оиласи бағрига қайтаётган кишининг қалбидаги қувончига ҳеч қандай қийинчиликлар раҳна соломмайди. Худди шунингдек, олган илоҳий илми ёрдамида, ўзининг мангу уйига, Худонинг мангу даргоҳига қайтаётганига аниқ ишонган киши ҳам танаси ва ақли келтириб чиқараётган мусибатларга ортикча эътибор бериб ўтирмайди.

Ҳиссиётларимиз бизга ҳар хил бахт ва мусибатларни бошдан кечириш имкониятини беради. Шакл, таъм, ҳид, товуш ва терига тегиш орқали сезиладиган нарсалар - ақлимиз билан биргаликда, бизга ҳар хил ёқимли лаззат ва ёқимсиз азоб-уқубатлар олиб келадиган сабаблардир. Қиш пайтида совуқ сувда чўмилиш биз учун азоб бўлса, ёзда шу сувнинг ўзи бизга роҳат бағишлайди. Оловнинг ҳарорати кишда ёқимли, лекин ёзда ўша ҳарорат бизга азоб беради. Демак, олов ёки сувнинг ўзи бизга азоб бериш ёки роҳат бағишлашга қодир эмас. Ҳиссиётимиз уларни қандай шароитда қабул қилишига қараб, улар бизга роҳат ёки азоб-уқубат манбаи бўлиб туюлади. Шунинг учун дунёдаги бирор нарса биз учун фақат бахт ёки фақат мусибат манбаи бўла олмайди; бахт ва мусибат тушунчалари нисбий, ўткинчи тушунчалардир - улар сезгиларимизнинг ҳиссиётимиз, фикрлашимиз ва истакларимиз билан қанчалик мутаносиблигига боғлиқ.

Лекин, сохта ўзлик таъсири остидаги фикрларнинг, ҳиссиётлар билан боғлиқ бўлган вақтинчалик бахт ва азоб туйғуларининг мангу руҳга ҳеч қандай алоқаси бўлмагани сабабли, улар "мавжуд бўлмаган ҳақиқатлар", "ёлғончи нарсалар" деб аталади. Олимлар табиий ва

ижтимоий фанлар бўйича қанчалик юксак чўққиларга кўтарилмасинлар, агар уларнинг олган илми мангу руҳга алоқадор бўлмаса, бу илми тана ва ақлимизни ўраб олиб, бизни ғафлат ботқоғига ботириб, ўзига бўйсундириб қўяётган "табиат куч(гуна)ларининг вақтинчалик намоён бўлиши" деб тушуниш керак.

Табиатнинг уч гунаси таъсири остида фақат "сохта, ёлғончи борлик"ни намоён этувчи моддий илм ҳеч қачон инсонга ҳақиқий бахт ва осойишталик келтира олмайди. Парвардигор Кришна "Бҳагавад Гита"да айтганидек, "мангу руҳ ҳақида илоҳий илмга эга бўлиб, ўткинчи бахт ва мусибатларга эътибор бермайдиган одамгина туғилиш, ўлиш, касаллик ва кексалик келтирадиган азоблардан биратўла қутулиб, мангу, рухий ҳаётда ҳақиқий бахтга эриша олади".

Шунинг учун биз инсоният учун бирор эзгу иш қилишга уринаётган, лекин уни амалга ошира олмай юрган ҳар бир одамга, бу ишда маслаҳат сўраб Худонинг Ўзига, Парвардигор Кришнага ёки Аржундан ўрнат олиб яшаётган Худонинг содиқ хизматкорларига мурожаат қилишни тавсия қиламиз. Шубҳасиз, ҳар бир одам бошқаларга яхшилиқ қилиши лозим, лекин энг аввало яхшилиқни қандай қилиш кераклигини билиб олиш лозим. Агар одам сохта яхшилиқ, қалбаки саховат кўрсатиш ниятида бошқаларнинг манфаатини ўйлаб юрган бўлса, натижада унинг ўзи ҳам бойлик, обрў ва шон-шухрат сингари ўткинчи, сохта нарсаларга эришади, холос.

Гитлер ёки Муссолини сингари дунёвий йўлбошчилар ҳамфикрларини ўзи ишлаб чиққан, тинч йўл билан ёки курул кучи билан ўтказиладиган

ислохотлар одамларга албатта бахт-саодат келтиради, деб ишонтирадилар. Гўё жамият манфаатини ўйлаб қилинадиган ана шундай ислохотлар уларга вақтинчалик обрў-эътибор олиб келди. Аммо, шундай раҳбарлар яхшилиқ қилмоқчи бўлган одамлар бундан ҳеч қандай манфаат кўрмайди, чунки уларнинг қилган хайрли ишлари вақтинчалик аҳамиятга эга.

Жамият бахт-саодати учун қилинадиган ундай ишларнинг барчаси бемаъни, бефойда ишлардир. Бунинг устига, шундай йўлбошчилар кўрсатган йўлдан бориб, уларнинг издошлари ҳам ҳаётда тобора кўпроқ мусибатларга дучор бўладилар. Агар бир кўзи ожиз одам иккинчи кўзи ожизга йўл кўрсатса, уларнинг иккови ҳам албатта чуқурга қулайдилар. Руҳий илмга эга бўлмаган киши кўзи кўр одамга ўхшайди; шунинг учун бошқаларни ёруғликка олиб чиқиш учун аввало унинг ўзининг кўзи очик бўлиши керак.

Ҳиндистонда туғилган ҳар бир киши жаҳондаги бошқа одамларга мангу бахт-саодат йўлини кўрсатиш имкониятига эга, чунки илоҳий илмининг энг бой манбалари айнан Ҳиндистон заминида сақланиб қолган.

Бхаратаваршанинг (Ҳиндистоннинг қадимий номи) табаррук авлиё ва донишмандлари ҳеч қачон фақат танаси ва ақлининг талабларини қондириш учун яшаш билан қаноатланиб қолмаганлар; улар ҳамиша тана ва ақлга нисбатан илоҳий бўлган руҳ ҳақидаги илмларини ривожлантиришга интилиб яшаганлар. Шунча қийинчиликларга қарамай, ҳатто ҳозирги даврда ҳам Ҳиндистоннинг авлиё донишмандлари шу илмни ривожлантиришда давом этяптилар. Лекин, эзгулик қилиш йўлида бошқаларга бахт олиб келишга уринишдан аввал, агар уларнинг ўзлари шу илоҳий илмни тўлиқ эгаллаб олмасалар, ҳиндистонликлар учун бу ўта кетган аҳмоқлик бўлади.

Рухий илм эгаллашга интилаётган ҳар бир одам биринчи навбатда шунини тушуниб олиши керакки, руҳ - бу мангу, мутлақ ҳақиқат бўлган мавжудликдир. Рухнинг ташқи қобиклари - тана ва ақл - мутлақ бўлмаган, ўткинчи, нисбий ҳақиқатлар. "Бхагавад Гита"нинг иккинчи бобида Худо Шахси буни батафсил тушунтириб беради:

"Бутун танани қамраб олган руҳ мангу. Ўзгармас руҳни ҳеч ким яқсон қила олмайди. Гарчи моддий тана ўткинчи бўлса ҳам, шу тана ичида мавжуд бўлган руҳ ҳамиша тирик, мангу... шу мангу ҳақиқатни билиб ол-да, жангга кир, эй Бхарат авлоди!"

"Рухни ўлдириш мумкин, ёки руҳ ўлдириши мумкин деб ўйлайдиган одам адашади, чунки руҳ ўлдирмайди ва ўлмайди. Рух ҳеч қачон туғилмаган ва ўлмайди. У мангу бўлгани сабабли ўтмиш, ҳозир, келажак тушунчалари унга бегона. У - энг қадимий ва айни пайтда мангу навқирон, тана ҳалок бўлганда руҳ ўлмайди. Рухнинг мангу ва ўзгармас эканини тушунган одам қандай қилиб бировга азоб бериши ёки бировни ўлдириши мумкин? Фақат тана ва ақлдан иборат бўлган ташқи қатлам ҳалок бўлади, холос".

"Тана ва ақл кийимга ўхшайди. Худди одам эски кийимини ечиб, янги кийим кийгани сингари, руҳ ҳам эски танаси ҳалок бўлгандан кейин янги танага киради."

"Рухни ҳеч қандай қурол билан янчиб, оловда куйдириб, сувда чўктириб, шамолда қуритиб бўлмайди. Рух ўзгармас, у на оловда, на сувда ва на ҳавода ҳалокатга учрамайди. У бир хил, мангу, ҳамма ерда мавжуд. Рухни тўлиқ таърифлаб ёки ақл ёрдамида тўлиқ англаб бўлмайди. Шунин билан ҳолда, руҳ бир танани тарқ этиб кетгани учун изтироб чекишнинг ҳожати йўқ."

"Бхагавад Гита"да тана ва ақл "*кшетра*", яъни "фаолият кўрсатиш майдони" деб, руҳ эса "*кшетра-грят*", яъни "фаолият майдонини биладиган зот" деб кўрсатилган. "Бхагавад Гита"нинг ўн учинчи бобида Парвардигор Кришна кшетра ва кшетра-грятнинг нима эканини, шунингдек, *пракрити*(табиат, ёки лаззатланиш учун мўлжалланган

моддий олам) ва *пуруша*(моддий оламдан лаззатланувчи шахс) ҳақида гапиради. Парвардигор Кришна тушунтириб берадики, бу дунёда қилинадиган ишларнинг ва уларнинг оқибатларининг барчаси табиат(кшетра) билан ундан лаззатланадиган зот(кшетра-грят)нинг ўзаро муносабатларидан иборат. Масалан, шоли - дала ва дехқоннинг ўзаро муносабати натижасида ўсади, бу ерда дала - кшетра, дехқон - кшетра-грят. Фарзанд эса лаззатланиш объекти бўлган - аёл(пракрити) билан ундан лаззатланувчи(пуруша) - эракнинг ўзаро муносабати натижасида юзага келади. Худди шунингдек, бу моддий оламда биз кўриб турган ҳамма нарса фаолият майдони(кшетра) билан шу майдонни биладиган зот(кшетра-грят)нинг ўзаро муносабатлари натижасида юзага келган.

Кшетра-грят - тирик жон, руҳ, кшетра эса - тирик жон бошқариб турган жонсиз модда, моддий унсурлардир. Физика, химия, биология, астрономия, фармакология, экономика ва шу сингари барча дунёвий фанлар фақат фаолият майдони бўлган кшетрани ўрганадилар. Кшетра-грят деб таърифланган, руҳий табиатга эга бўлган "мангу тирик жон"ни эса, илоҳий, трансцендент, руҳий илм ўрганади. Ҳақиқий илм деганда, ўлик модда(кшетра)ни эмас, балки мангу тирик_руҳни, кшетра-грятни ўрганадиган илмни тушуниш керак. Бу ҳақда биз батафсилроқ тўхталиб ўтамиз, ҳозир таъкидлаб айтмоқчимизки, кшетра-грят(пуруша, лаззатланувчи), руҳ, тирик жон - илм олишнинг асосий объекти, ҳақиқатан ҳам ўрганиш зарур бўлган зотдир, чунки айнан кшетра-грят, яъни тирик жон моддий тана, ақл ва бошқа унсурлар билан кўшилгандагина фаолият юзага келиб, натижада бошқа нарсалар дунёга келади. Агар жон, руҳ бўлмаса бу дунёда ҳамма нарса ўлик, ҳаракатсиз бўларди.

Кшетра-грят - бу мангу руҳ, кшетра эса - вақтинчалик мавжуд моддий унсур. Мана шу ўзгармас ҳақиқат ведавий афоризмларда қуйидагича таърифланган: *браҳма сатйам джаган митхйа*, яъни, "Рух - ҳақиқатан ҳам мавжуд, моддий олам эса - унинг соясидир". Моддий олам "ҳақиқий мавжудликнинг сояси" деб кўрсатилган, чунки у мангу эмас: у фақат маълум вақт чегарасида мавжуд бўлади, холос. Барибир, бу олам умуман мавжуд эмас, десак хато бўлади. Ҳар биримизнинг ўткинчи моддий танамиз ва ақлимиз бор, шунинг учун танамиз ва ақлимизнинг мавжудлигини тан олмай бошқаларга кулги бўлишнинг ҳожати йўқ. Лекин барибир тана ва ақлимиз вақтинчалик нарсалар эканини унутмаслигимиз лозим. Тана билан ақлнинг ичида жойлашган руҳ ҳақиқатан ҳам мангу, шунинг учун ҳам руҳ - ўзгармас, мангу ҳақиқатдир. Мангу руҳни ҳеч ким йўқота олмайди, - биз биринчи навбатда билишимиз лозим бўлган ҳақиқат мана шундан иборат. Мангу руҳ яхшилик ва ёмонлик, зулм ва раҳмдиллик ҳақидаги дунёвий тасаввурлардан устун туради.

Ҳозирги кунда бутун дунё бўйлаб одамлар ўзларининг кўпол моддий танаси ва ақли учун ҳар хил қулайликлар яратишга интилиб, ҳар хил дунёвий билимларини ошириш билан овора бўлиб юрибдилар. Айни пайтда, тана ва ақл ҳақидаги дунёвий илмни ўрганишдан анча муҳимроқ бўлган "руҳ ҳақидаги илм" билан ҳеч ким қизиқмайди. Натижада бутун жаҳон ғофиллик ботқоғига ботган, бу ҳол ўз навбатида ҳаётда барчага чексиз ташвишлар, азоб-укубат ва ҳар хил қийинчиликлар олиб келяпти. Инсон моддий бахт билан қанча вақт лаззатлана олади? - Жуда оз вақт. Ундай лаззатларга берилиш худди қориннинг очлигига эътибор бермасдан устки кийимни тозалаб ювишга берилиб кетишга ўхшайди. Инсон сифатида бизнинг ҳаётдаги асосий вазифамиз - мангу ҳақиқат - ўзгармас руҳ, ёки ҳар бир танада мавжуд бўлган тирик жон, тирик мавжудот ҳақидаги илмни ўрганишдан иборат.

Тирик мавжудот бўлган руҳ - жуда кичик руҳий заррача, у ҳатто атомдан ҳам кичкина. Руҳ ҳақидаги илмни биладиган одамлар бизга унинг ўлчамини тасвирлаб беришга ҳаракат қилганлар. Уларнинг айтишича, руҳнинг ўлчами майда соч толаси учининг ўн мингдан бир бўлагига тенг. Худди кучли дорининг бир томчиси бутун танага дарров таъсир қилгани сингари, ана шу кичкина руҳнинг мавжудлиги ҳам тананинг ҳамма ерида сезилиб туради. Катта танамизнинг хоҳлаган бир жойига бирор нарса текканини дарров сезишимиз унда тирик руҳий зарранинг мавжудлигини билдиради. Лекин ана шу руҳий зарра - жон танадан чиқиб кетса, тана ўлик ҳисобланади ва кўзгалмас ҳолга келиб қолади. Энди уни ҳатто болта билан чопсангиз ҳам ҳеч нарсани сезмайди.

Сезиб бўлмайдиган даражада кичик бўлган руҳий зарра, руҳ - моддий нарса эмас. Илм-фан шунчалик ривожланган бўлишига қарамай, ҳалигача бирор дунёвий олим моддий унсурлардан бирор тирик нарса ярата олмагани буни тўла тасдиқлайди. Энг буюк олимлар ҳам фақат моддий унсурлар иштирокида моддий илм-фан ютуқларидан фойдаланиб тирик мавжудотни яратиб бўлмаслигини тан олишга мажбур бўлдилар. Моддий унсурлардан яратилган нарсаларнинг барчаси узокқа бормайди, улар яқсон бўлиб, емирилиб кетишга маҳкум. Аксинча, руҳий зарра емирилмас, мангу табиатга эга, энг аввало бунинг сабаби шундан иборатки, у қандайдир моддий унсурлардан таркиб топган эмас. Олимлар атом бомбаларини яратишни биладилар, аммо тирик руҳий зарра яратишга қодир эмаслар.

Ҳозир замонавий илм-фан ҳамма ерда жуда ривожланиб кетган, аммо, бахтга қарши бирор машҳур олим руҳнинг, ҳар бир фаросатли инсон билиши лозим бўлган энг зарур нарсанинг табиатини ўрганишга интилмайди. Мана шу бизнинг энг катта хатоимиз, ғофиллигимиз, ҳаётда бизнинг умуман ночор, ноилож ҳолатда эканлигимиздир.

Танасини заррача руҳ, жон тарк этиб кетган заҳоти Алрберт Эйнштейн ёки Исаак Нрютоннинг кўп нарсага қодир бўлган мияси бирданига ишдан чиқиб, ишламай қолди. Агар мана шу тирик жонни қандайдир физикавий ёки химиявий усуллар ёрдамида қайта тиклашнинг иложи бўлганда эди, буюк олимларнинг шогирдларидан бирортаси уларни ҳаётга қайтарган бўларди. Лекин руҳий заррани яратишда дунёвий олимларнинг ҳеч қандай усули қўл келмайди. Келажақда бунга эришамиз, деб даъво қилаётган олимлар энг катта аҳмоқ ва нодон одамлардир. Руҳ мангу. У ҳеч қачон туғилмайди ва ҳеч қачон ўлмайди, шунинг учун уни яратишнинг иложи йўқ. Охир-оқибатда бизлар ҳар биримиз ўзимизнинг ҳаётий тажрибамиздан яхши биламизки, инсон яратган нарсаларнинг ҳаммаси эртами-кечми барибир емирилиб йўқ бўлиб кетади. Руҳнинг мангулиги уни ҳеч қандай моддий усуллар билан яратиб бўлмаслиги билан ҳам исботланади.

"Руҳий заррани ўлдириш мумкин" деб ҳисоблайдиган одамлар ҳам унинг табиатини билмасликлари сабабли ғафлатдаги одамлар ҳисобланадилар. Шунинг учун Парвардигор Шри Кришна таъкидлаб айтяптики, руҳий, илоҳий табиатга эга бўлган тирик мавжудот ҳеч қачон туғилмаган ва ҳеч қачон ўлмайди. Руҳ мангу, унинг на аввали, на ҳозир ва на ниҳояси йўқ. Руҳни яқсон қилиб, йўқотиб бўлмайди - у моддий тана ҳалок бўлгандан кейин ҳам мавжудлигича қолаверади. Чексиз туғилиб-ўлишлар орқали ўтиб юргани билан руҳ каттайиб ҳам кетмайди, кичрайиб ҳам қолмайди. Гарчи тирик мавжудотни "энг қадимий зот" деб атасалар ҳам, у ҳамиша навқирон, ёш. Руҳ емирилиш ва ўлишга маҳкум бўлган тана ва ақлдан бутунлай фарқ қилади.

Шунинг учун руҳий илмга эга бўлган инсон ҳеч қачон бирор тирик мавжудотни ўлдиришга уринмайди, бошқаларни ҳам бировни ўлдиришга ундамайди. У ҳолда, нима сабабдан Аржун Курукшетрадаги жангда иштирок этди? Бу саволга жавоб қуйидагича: Жангчининг бурчини бажариш фақат танага тааллуқли бўлган фаолиятдир. Худди яхши таом руҳни эмас, фақат қоринни қаноатлантиргани сингари, ҳар қандай уруш ёки бошқа тарихий воқеаларда бўлиб ўтадиган ишлар ҳам фақат тананинг фаолияти бўлиб, руҳнинг бунга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Ўткинчи модда мангу руҳга таъсир қила олмайди, чунки руҳий заррача бўлган жон, яъни руҳ, емирилмас ва у на ўтда, на сувда ва на ҳавода ҳалокатга учрамайди. Фақат моддий нарсаларни қурол билан янчиш, ўтда ёқиш, сувда чўктириш ёки шамолда қуритиш мумкин. Моддий нарсаларнинг сифатларини руҳга нисбатан шу тартибда инкор қилиб кўрсатиш бизга руҳнинг, яъни тирик мавжудотнинг табиати ҳақида маълум бир тасаввурга эга бўлиш имкониятини беради.

Ҳиндистондаги санатана-дхарма, яъни "мангу дин" деб аталадиган таълимот мана шу ўзгармас, ҳамма ерда мавжуд, емирилмас мангу руҳий зарра, тирик мавжудот учун мўлжалланган. Бошқача қилиб айтганда, ҳақиқий руҳий илм, Ҳақиқат илми, кўпол моддий тана ёки нафис моддий унсур бўлган ақлни назарда тутадиган ҳар қандай диний эътиқодларга нисбатан бутунлай илоҳий бўлган илмдир. Санатана-дхарма, мангу, ҳақиқий дин, бирор миллат, давлат ёки вақт билан чегараланиб қолмайди. У ҳамма ерда ва ҳамма учун бир. Санатана-дхармадан ўзга таълимотни "ҳақиқий дин" деб тарғибот қилувчи ҳар қандай дин фақат ўткинчи тана ва ақлга тегишли бўлган ўткинчи таълимотлардир.

Туғилган жойимиз, миллатимиз ва давримизга қараб биз ўзимизни индус, рус, мусулмон, масиҳий, буддист, коммунист ва бошқа нарсалар деб атаймиз. Биз айниқса сохта динлар яратиш бўйича жуда илгарилаб кетдик: бирор миллатга, давлатга ёки даврга мансублигимизга қараб жуда кўп диний оқимлар, эътиқодлар, таълимотлар ўйлаб чиқара бошладик, ғофиллигимиз сабабли ҳақиқий динни ўзгартириш мумкин деб ўйлаймиз. Бугун ўзини индус деб юрган киши эртага мусулмон бўлиши, мусулмон одам масиҳий бўлиши мумкин. Лекин, одамлар ҳақиқий руҳий илмга эга бўлсагина, тирик мавжудотнинг, яъни мангу руҳнинг мангу дини бўлган ўзгармас санатана-дхармани тўлиқ англаб етсаларгина ҳаётда осойишталикка эришиб, инсоният бутун жаҳонда гуллаб яшнаб, бахтиёр ҳаёт кечира бошлайди. Санатана-дхарманинг асл моҳияти ҳар бир одамга бориб етмагунча бундай мақсадга эришиб бўлмайди.

Руҳ жуда кичкина ва уни моддий кўз билан кўриб бўлмайди, шунинг учун уни "сирли ва англаб бўлмас" деб ҳисоблайдилар. Бунинг устига у мангу, чунки моддий ҳаётга мансуб бўлган туғилиш, ўлиш, кексалик ва касаллик сингари ўзгаришларга мубтало бўлмайди. Демак, ана шундай азоб-уқубатлардан қутулиш ва ҳақиқий осойишталикка, ҳақиқий бахтга эришиш учун - ҳамма ерда руҳ ҳақидаги илоҳий илми, руҳнинг мангу амали бўлган санатана-дхармани тарғибот қилиш керак. Мангу дин, Ҳақиқат илми, руҳий илм ҳеч қандай миллат, давлат ёки замон билан чегараланиб қолмайди. Бу илоҳий илм бутун инсоният илмидир.

Карма-йога - руҳий бойлик келтирадиган фаолият

Жаҳондаги энг қадимий муқаддас битиклар ҳисобланадиган Ведаларни яхши биладиган донишмандларнинг айтишларига қараганда, тирик мавжудот узоқ йиллар давом этадиган эволюцион ривожланиш натижасида жуда кўп туғилиб-ўлишлар орқали ўтгандан кейин, "муқаддас Бхаратаварша" деб аталадиган Ҳиндистон заминида инсон бўлиб туғилиш бахтига муяссар бўларкан. Бутун борлиқда тирик мавжудотларнинг 8.400.000 биологик тури мавжуд. Улардан 900.000 тури сувда яшайдиган мавжудотлар, 2.000.000 тури дарахт ва ўсимликлар сингари кўзгалмас тирик мавжудотлар, 1.100.000 турли микроб ва ҳашаротлар, 1.000.000 тури кушлар, 3.000.000 тури ҳайвонот олами ва 400.000 тури эса инсон танасидаги тирик мавжудотлардир. Руҳ мана шу таналарнинг биридан иккинчисига ўтиб, чексиз моддий олам бўйлаб миллионлаган йиллар мобайнида сарсон бўлиб туғилиб-ўлиб юради. Шу сабабли руҳни ҳамма ерда мавжуд деб атайдилар.

"Шри Чайтанья-чаритамрита" муқаддас китобида ёзилганки, узоқ йиллар моддий олам бўйлаб адашиб юриб, ниҳоят муқаддас Бхаратаварша заминида туғилган ҳар бир инсон аввало ўзи руҳий илм ўрганиб, ғофиллик иллатидан қутулганидан сўнг, жаҳоннинг бошқа халқларига ана шу нодир илми ўргатиб, уларнинг мангу бахт-саодатга эришишига ёрдам бериши лозим. Жаҳонда Ҳиндистондан бошқа ҳеч бир мамлакатда буюк донишмандлар руҳ ҳақидаги илми ўрганиш учун шунчалик куч сарфламаганлар. Ғарбий давлатлардаги олимлар тана ва ақлни ўрганиш билан шуғулланадиган моддий, дунёвий илми ривожлантиришда катта ютуқларга эришган. Яна шуниси ҳам эътиборга лойиқки, дунёвий илмлар шунчаик ривожланганига қарамай, ғарбий давлатлардаги одамларнинг аксарият кўпчилиги дунёвийлик, ҳиссиётсизлик, маънавиятсизликнинг даҳшатли оқибатларидан кўпроқ азият чекаптилар, чунки улар руҳ ҳақидаги илмга етарли эътибор бермаяптилар. Шунинг учун, бутун дунё одамлари Худонинг илоҳий хабарини эшита олишлари учун, ғарбий давлатлардаги буюк олим ва донишмандлар ҳам Ҳиндистоннинг руҳий бойликларига мурожаат қилишлари керак.

Жаҳонда ловуллаб ёнаётган моддийлик оловини ўчириш ва одамларнинг азоб-уқубатларини енгиллатиш учун Парвардигор Шри Кришна "Бхагавад Гита"да *карма-його* - руҳий бойлик келтирадиган фаолият қандай бўлиши лозимлигини батафсил тушунтириб берган. Моддий бойлик келтирадиган фаолият билан руҳий бойлик келтирадиган фаолият орасида жуда катта фарқ бор. Парвардигор "Бхагавад Гита"да бир неча марта *буддха-його* ҳақида гапириб ўтади. Буддха-його - чуқур тафаккурнинг хулосаси асосида амалга ошириладиган ва руҳий натижаларга олиб келадиган фаолиятдир. Буддхи-його "Худога илоҳий муҳаббат билан садоқатли хизмат қилиш" деб ҳам аталади. Чунки Парвардигор айтадики, Ўзининг чексиз марҳамати билан содиқлари Унга бу дунёда ҳам хизмат қилиш ва умрининг охирида Худонинг даргоҳига эришиш имкониятига эга бўлишлари учун уларга чуқур тафаккур ато этади. Худонинг даргоҳига фақат Унга садоқат билан хизмат қилиш натижасидагина эришиш мумкинлигини бошқа барча муқаддас китоблар ҳам тасдиқлайди.

Шундай қилиб, инсон ўзининг қилмишлари оқибати(карма)дан умрини фақат руҳий натижалар келтирадиган онгли фаолият - буддхи-його, яъни карма-його билан шуғулланишга бағишлаш йўли билангина халос бўлиши мумкин.

"Бхагавад Гита"нинг иккинчи бобида Кришна шундай деган эди: "Шундай қилиб, Мен сенга руҳий илм сирларини очиб бердим. Энди сенга руҳий натижалар келтирадиган фаолият ҳақида гапириб бераман. Бу фаолият билан шуғулланиб, сен моддий фаолиятинг оқибатида келадиган тутқунлик азобидан халос бўласан. Бу йўлдан борганлар ҳеч қачон пушаймон бўлмайдилар. Бу йўлда қилинган озгина ҳаракат ҳам инсонни ҳаётда энг катта мусибатлардан қутқариб қолади".

Худога садоқат билан хизмат қилиш - руҳий натижа берадиган ягона фаолиятдир. "Бхагавад Гита" қандай қилиб ана шундай фаолиятни кундалик турмуш вазифаларини бажариш билан бирга олиб бориш мумкинлигини тушунтириб беради. Кундалик турмуш вазифаларини Худога холис хизмат қилиш билан бирга олиб бориш ведалар тилида *карма-його* деб аталади. Агар Худога хизмат қилиш Худо ҳақидаги илмни фалсафий жиҳатдан чуқур ўрганиш билан бирга олиб борилса, бу фаолият *гряна-його* деб аталади. Агар Худога садоқатли хизмат қилиш жараёни кундалик турмуш вазифаларидан ҳам, чуқур илм олишдан ҳам юқорироқ поғонага кўтарилса, ундай фаолият Худога соф илоҳий садоқат билан хизмат қилиш, яъни *бхакти-його* деб аталади.

Бизнинг ҳаётда қилаётган ҳар қандай ҳаракатимиз албатта қандайдир натижа беради. Қилаётган ишларимизнинг натижасига қараб биз бошқа ҳаракатлар қиламиз, улар яна қандайдир натижа беради ва ҳоказо. Шу тарика бизларнинг қилган ишларимизнинг ҳар хил

натижалари кун сайин ортиб бораверади. Биз ўз фаолиятимиз натижаларидан таркиб топган ана шу катта дарахтнинг ҳар хил меваларидан тотиб, шохдан-шохга ўтиб юраверамиз. Умрлар оша руҳ ўзининг қилмишлари оқибатида бу моддий оламда тутқун бўлиб қолаверади. У ҳар гал 8.400.000 турли таналарнинг бирида туғилиб, шу танага хос бўлган қувонч ва шодликлардан лаззатланиб, азоб-уқубатлардан қийналиб моддий оламда сарсон бўлиб юраверади.

Моддий фаолият ва унинг натижалари чангалидан қутулишнинг ҳеч қандай иложи йўқ. Ҳатто ҳар қандай фаолиятдан воз кечиб, таркидунё қилган саннряси ҳам, ҳеч бўлмаса кун кўриши учун бирор ҳаракат қилишга мажбур. Бир сўз билан айтганда фаолиятдан умуман, биратўла воз кечишнинг иложи йўқ - ҳар қандай тирик одам бирор иш билан албатта машғул бўлади.

Шунинг учун Парвардигор Шри Кришна Аржунга шундай дейди: "Эй Аржун, сен ҳамиша ўз бурчингни бажар. Бирор фаолият билан машғул бўлиш - ҳеч иш қилмай бекор ўтиргандан афзал. Ўз бурчингни бажаришдан бош тортсанг, сен кун кўролмай қоласан".

Инсоннинг ҳаётдаги бурчи ва вазифаси деганда унинг муқаддас китобларда кўрсатилган бурч ва вазифаларини тушуниш керак. Таркидунё қилган ёки сеҳрли-його билан шуғулланаётган одамга ўхшаб кўзбўямачилик қилгандан кўра, инсон ҳаётда муқаддас китобларда кўрсатилган ўз бурчини ҳалол бажариб яшагани маъқул. Таркидунё қилган кишининг кийимини

кийиб, тирикчилик қилиш учун тиланчилик қилиб юргандан кўра кўча супуриб бўлса ҳам ҳалол меҳнат билан тирикчилик қилган яхши. Буюк файласуф-донишманд ва дин ислохотчиси Шанкарачарья бизга ана шундай насиҳат қолдириб кетган. Уруш-жанжаллар, иккиюзламачилик, кўзбўямачилик авж олган ҳозирги даврда инсон муқаддас китобларда ўзи учун белгиланган бурч ва вазифаларни виждон билан бажариб яшашни таркидунё қилиб қилиб яшашдан устун кўйиши керак. Ҳақиқий таркидунё қилган одамлар ҳеч қачон ўзининг жамиятдаги бурчини бажаришдан бош тортмайди, чунки бу жуда даҳшатли оқибатларга олиб келишини яхши тушунади. Агар ҳар қандай фаолиятни тарк этадиган бўлсак, ҳаёт учун энг зарур бўлган эҳтиёжларимизни қондира олмай қолишимиз аниқ бўлса, қандай қилиб ҳаётда ўз бурчимизни бажаришдан воз кечишимиз мумкин? Айни пайтда шуни унутмаслик керакки, қилаётган ҳар бир ишимиз ва уларнинг оқибатлари бизнинг умрлар оша бу моддий оламда тутқун бўлиб қолишимизга сабаб бўлади.

Ана шу чигал жумбоқни ечиш учун Парвардигор Шри Кришна бизга шундай маслаҳат беради: "Инсон ҳаётда ўз бурчини Мутлак Ҳақиқатни, ягона Парвардигорни рози қилиш учун бажариб яшаши лозим. Бошқа ниятда қилинган ҳар қандай фаолиятнинг оқибатлари

рухни туткунликка маҳкум этади. Ўз меҳнатининг натижаларини Худога бағишлаган киши эса моддий олам туткунлигидан озод бўлади".

Оқибати моддий оламда туткун бўлиб қолишга олиб келмайдиган фаолият карма-йогога деб аталади. Карма-йогога рухий натижаларга олиб келади. Карма-йогога билан шуғулланиш одамга дунёвий фаолият оқибатидан халос бўлиш имконини берибгина қолмасдан, унинг қалбида Худога бўлган садоқатни, илоҳий муҳаббатни ҳам кучайтиради. Инсон ўз меҳнатининг натижаларидан лаззатланиш ўрнига, уларни Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш йўлида ишлатиши лозим. Бу - Худога холис хизмат қилишнинг биринчи босқичи. Холис хизмат қилишнинг бу усулини Шри Чайтанья Махапрабху Праяга шаҳрида Дашашвамедха-гхата ёнида Шрила Рупа Госвамига тушунтириб берган эди. Парвардигор Чайтанья айтган эдики, фақат жуда нодир, алоҳида омад кулиб боққан, энг бахтли одамгина Парвардигорнинг ва рухий устозининг марҳамати билан Худога садоқат билан хизмат қилишнинг илоҳий муҳаббатга тўла уруғини олиши мумкин. Карма-йогога Худога садоқат билан хизмат қилишнинг биринчи поғонасидир. Худо Шахси одамларга бу илмни Ўзи ёки Ўзининг содиқлари, ишончли вакиллари орқали аён этади. Қандайдир бошқа манбалардан илм олиб юрган одамлар карма-йоганинг маъносини тўғри тушуна олмайдилар. Ўзларини карма-йогога илмининг билимдони деб юрган кўпчилик одамлар ана шундай адашган одамлардир.

Тирикчилик қилиш учун биз пул топишга мажбурмиз. Кейин, топган пулимизни яшаш учун зарур бўлган нарсаларга - кўпинча озиқ-овқатга сарфлаймиз. Агар биз етарли овқат емасак танамиз ишдан чиқади, танамиз ишдан чикса тирикчилик қилишга пул тополмай қоламиз. Шу тарзда дунёвий фаолиятнинг алдамчи чархпалаги юзага келади, унга тушиб қолган тирик мавжудотлар моддий оламда сарсон бўлиб юраверади. Биз моддий тирикчилик чархпалагида жуда қадим замонлардан бери адашиб юрибмиз ва

унда ўткинчи, сароб бўлиб кўринадиган алдамчи бахт изидан қувиб, ҳамиша азоб чекамиз. Сунъий равишда ўзини бу моддий оламда лаззатланувчи ўрнига қўйиб, қудратли Парвардигорнинг хоши-иродасини назарга илмасдан, тирик мавжудот, яъни рух умрлар оша мангу бахтга интилиб келади, лекин ана шу мангу бахтни қаердан излаш кераклигини билмайди. Бу ҳақда буюк содиқ Прахлада Махараж шундай деган эди: "Фақат ҳар нарсага қодир бўлган қудратли Парвардигор Вишнунинг даргоҳига эришган руҳгина энг олий саодатга, мангу бахтга эришиши мумкинлигини ҳеч ким билмайди".

Ўзимиз учун энг олий бахт-саодат нима эканини билмасдан, биз умрлар оша моддий тирикчилик уммонида алданиб, адашиб юрибмиз. Ўз қилмишларимиз ва уларнинг оқибатлари тўлқинида сузиб юрар эканмиз, бу хатарли саёҳат бизга қанчалик мусибатлар келтиришини ҳам

билмаймиз. Бу саёҳатимизнинг, адашиб юришларимизнинг охириги мақсади Мутлақ Ҳақиқат, Вишну, ягона Парвардигор эканини тушуниб олишимиз лозим. Шри Кришна бу ҳақиқатни шундай тасдиқлайди: "Ҳар қандай фаолият Вишнунини, ягона Худонини рози қилиш учун амалга оширилиши керак". "Риг-веда" ҳам шуни тасдиқлайди: "Вишну - энг олий Илоҳ, шунинг учун барча фаришталар нигоҳини Унга ва Унинг нилуфар қадамлари пойига тикадилар". Ведаларни, яъни Муқаддас китобларни ягона Парвардигорнинг Ўзи нозил қилган. Демак, Худонинг Ўзи айтган "Бхагавад Гита" барча муқаддас китобларнинг мағзи бўлиб, бизга уларнинг асл маъносини, якуний мақсадини тушунтириб беради, бунга ҳеч қандай шубҳа бўлиши мумкин эмас. Шундай экан, агар биз ўзимизнинг моддий фаолиятимиз оқибатларидан биратўла қутулишни истасак, ҳар бир ишимизни Парвардигор Вишнунини, Худонини рози қилиш учун бажаришимиз лозим.

Қадимда Ҳиндистонда яшайдиган халқлар(уларни ҳозир индуслар деб айтадилар, бу нотўғри)нинг ҳаммаси варнашрама-дҳарма ёки санатана-дҳарма қоидаларига амал қилиб яшаганлар. Санатана-дҳарма жамиятнинг ижтимоий тизими бўлиб, унга асосан жамиятдаги одамлар тўрт табақа ва тўрт турли турмуш тарзига бўлинган. Жамиятнинг юқори табақасига мансуб бўлган браҳман(зиёли)лар, кшатрий(жангчи ва ҳукмдор)лар ва вайшья(савдогар ва ер эгалари)лар турмушда вайшнализм қоидаларига тўлиқ амал қилиб яшаганлар, яъни уларнинг ҳаётдаги бутун фаолияти Худо Шахсини, Парвардигор Вишнунини рози қилишга қаратилган. Ҳаётда рухий юксалишининг ҳар бир босқичида улар вайшнализм қоидаларига амал қилиб яшаган. Инсоннинг умри тўрт турли турмуш тарзи орқали ўтган: шогирдлик(браҳмачарйа) даври, оилавий ҳаёт(грихастха), оилавий ишлардан четлашиш(ванапрастха) ва таркидунёлик(санньаси). Улар ана шу ҳаёт босқичларининг барчасида Худога сиғиниш учун хизмат қилиб яшаганлар. Бу қоидага айниқса браҳманлар қатъий риоя қилган. Ҳатто ҳозирги пайтда ҳам ана шундай браҳманларнинг авлодлари оилавий Илоҳ кўринишида Парвардигор Вишнуга сиғинадилар.

Рухий жиҳатдан юксак ривожланган бундай комил инсонлар ўзларининг турмушдаги бутун фаолиятини Худога бағишлаганлар. Улар ўзларининг қобилятига яраша пул топган ва топган пулларини Худога сиғиниш учун сарфлаган. Улар озиқ-овқат сотиб олиб Худога, Парвардигор

Вишнуга таклиф қилиш учун таом тайёрлаганлар. Таом қурбонлик сифатида Худога, Парвардигор Вишнуга таклиф қилингандан кейин *прасадам*, яъни "Худонинг марҳамати"га айланади. Парвардигор қолдирган овқат қолдиғи, табаррук сарқити бўлган прасадамни ҳар ким тўйганча ейиши мумкин. Агар қадимда мавжуд бўлган шундай улуғвор

урф-одатлар ҳозир ҳам қаердадир сақланиб қолган бўлса, демак уларни бутун инсоният бўйлаб қайта тиклаш мумкин. Бунда фақат ҳар бир давлатнинг, халқнинг ва замоннинг шароитини ҳисобга олиш керак, холос. Шунда жаҳонда яшаётган ҳар бир одам моддий фаолият тутқунлигидан қутулиш имкониятига эга бўлади.

Буюк донишмандларнинг айтишларига кўра, Вишнунинг нилуфар қадамлари пойига эришиш - озодликка чиқиш демакдир. Биз руҳий табиатга бўлган Худо Шахси, Парвардигор Вишнунинг ҳиссиётларини лаззатлантириш, яъни Худони рози қилиш билан ўзимизнинг ҳам барча эҳтиёжимизни қондираемиз. Айни пайтда карма-йоганинг энг олий мақсадига эришамиз. Лекин, ҳаётда ўз бурчимизни бажара туриб, Парвардигор Вишнуни рози қилмасак, бизнинг ҳар қандай фаолиятимиз фақат заҳарли моддий натижаларга олиб келади ва охир-оқибатда бутун жаҳон пала-партишликка, ғафлат уммонига ғарк бўлади. Ҳаётда Худони рози қилиш учунгина ҳаракат қилиб, Парвардигор қолдирган табаррук овқат қолдиқларидан овқатланиб кун кечириб, ўзимизнинг муқаддас бурчимизни бажариб яшаш шарофати билан қилган барча гуноҳларимиз оқибатидан биратўла халос бўла оламиз.

Биз ўзимизни гуноҳ қилишдан ва уларнинг оқибатидан ҳимоя қилишга қанчалик уринмайлик, ҳатто ҳаётда фақат ўз бурчимизни бажариб юрган бўлсак ҳам, барибир қандайдир гуноҳ ишлар қилиб кўйишга мажбурмиз. Масалан, савдогар пул топиш учун харидорларга ёлғон гапиришга мажбур бўлади, ҳуқуқшуносларнинг қанчалик ёлғон гапиришларини айтмаса ҳам бўлади. Ўз мухлисини "қонуний йўл билан" оқлаш, ҳимоя қилиш учун улар қанчалик маккорликларга қўл уришга мажбур бўладилар-а! Бошқа касблар ҳам шундай. Инсон барибир билиб-билмай ҳар хил гуноҳ ишлар қилиб кўяди, улар эса келажақда албатта унинг турли мусибат ва қийинчиликларга дуч келишига сабаб бўлади.

Худонинг содиқ хизматкорлари, вайшнавлар ҳаётда ҳеч қандай гуноҳ қилиб қўймасликка ҳаракат қилиб яшашлари керак. Ҳеч қандай гуноҳ қилиб қўймаслик учун қўлимиздан келган ҳамма ишни қилсак ҳам, ўзимиз сезмаган ҳолда, масалан йўлда кетаётиб ҳам, қанча майда жониворларни босиб ўлдириб кўямиз. Сув ичаётганимизда жуда кўп микроорганизмларнинг ҳалокатига сабабчи бўламиз. Хонани артаётганимизда, овқатланаётганимизда, ухлаганимизда ҳам шундай ҳолатлар бўлади. Шундай экан, кундалик ишларимизда ўзимиз билмаган ҳолда албатта қандайдир гуноҳ ишлар содир қилиб кўямиз.

Жамият қонунига кўра қотилга ўлим жазоси берилиши керак, аммо бирор жониворни ўлдирган одамга ўлим жазоси берилмайди. Худонинг қонунларига кўра ҳар қандай жониворни ўлдириш ҳам, худди одамни ўлдиришдай гуноҳ ҳисобланади. Шунинг учун биз Худонинг олдида одам ўлдирганимиз учун ҳам, бошқа жониворларни ўлдирганимиз

учун ҳам албатта жавоб берамиз. Одамлар Худонинг ва Унинг қонунларининг мавжуд

эканига ишонмасликлари, қилган гуноҳлари оқибатида бошига тушиб турган шунча азоб-уқубатлардан хулоса чиқариб олмай, гуноҳ қилишда давом этаверишлари мумкин. Лекин улар ишонмагани учун Худо ҳам Унинг қонунлари ҳам ҳеч қаерга йўқолиб кетмайди.

"Смрити" деб аталадиган муқаддас китобларда ҳар биримиз билмаган ҳолда содир қилишимиз мумкин бўлган гуноҳларнинг беш тури кўрсатилган: 1. соч тараётганда; 2. Танамизни артаётганда; 3. Ўт ёқаётганда; сув қуяётганда; 5. Хонани тозалаётганда турли ҳашаротларни ўлдириб кўйиш билан қилинадиган гуноҳлар. Агар биз гуноҳ қилмасликка қанчалик ҳаракат қилсак ҳам, барибир мана шу беш турли гуноҳни содир қилишга мажбурмиз, бунга шубҳа йўқ. Билмасдан қилган гуноҳ ишларимиз оқибатидан халос бўлиш учун биз ҳаммиша аввал Худога, Парвардигор Вишнуга таклиф қилинган таомдан истеъмол қилиб яшашимиз лозим. Шунинг учун ҳам санатана-дҳарма қоидаларига изчил амал қиладиган браҳманларнинг хонадонларида ҳалигача Парвардигор Вишнуга сиғиниб келадилар. Парвардигорга тақдим қилиш учун эмас, фақат ўзлари лаззатланиш учунгина таом тайёрлайдиган одамларнинг ҳаммаси, бахтга қарши, кундалик турмушида ўзлари билиб ёки билмай содир қилган барча гуноҳлари учун келажақда албатта жазо оладилар.

Шунинг учун давлат раҳбарлари ва жамоат арбоблари албатта Худони рози қиладиган ишларни кўпроқ қилишга ҳаракат қилишлари лозим, шунда қиладиган ишлари уларнинг ўзларига ҳам, уларга эргашаётган фуқароларга ҳам катта бахт-саодат келтиради. Парвардигор Шри Кришна Аржунга шундай дейди: "Буюк инсон қандай иш қилса, оддий одамлар ундан ўрнак оладилар. Улар нимани ҳақиқат деб айтсалар, бошқалар эътироз билдирмасдан шуни қабул қиладилар". Шунинг учун жамият раҳбарлари ўз бурчларини Парвардигор рози бўладиган даражада ҳалол бажариш билан жамият фуқароларига ўрнак кўрсатиб яшаши керак.

Лекин, афсуски ҳозир биз қалбининг тўрида ҳақиқий имонсиз даҳрий, атеист бўлган ва Худонинг қонунларини тан олмайдиган виждонсиз раҳбарлар содда одамларга йўлбошчилик қиладиган замонда яшаймиз. Шундай одамлар Худони, Парвардигор Вишнуни мамнун қила олармиди? Агар улар Худонинг илоҳий ҳиссиётларини қаноатлантира олмаса, қандай қилиб улар ёки уларнинг изидан бораётган оддий одамлар кундалик турмушда қилган гуноҳлари оқибатидан қутула оладилар? Агар жамият раҳбарлари Парвардигор Вишнуни, бир вақтнинг ўзида ҳам илоҳий Худо Шахси, ҳам бутун оламни қамраб олган Олий Рух бўлган ягона Парвардигорни тан олмасалар, улар бошқараётган оддий одамлар Худо ҳақида нимани ҳам билардилар? Парвардигор Вишну - бутун

борлиқнинг ягона ҳукмдори, шунинг учун қанчалик буюк бўлишдан қатъий назар, ҳеч ким бутун моддий табиатнинг ҳаммасидан лаззатлана олмайди. Бизлар барчамиз ҳар нарсага кодир бўлган Худо Шахсига, Парвардигор Вишнуга қарам бўлганимиз учун, Ўзининг чексиз марҳамати билан Парвардигор бизга ризқ қилиб бериб қўйган нарсалар билан қаноатланиб яшашимиз лозим. Биз Худонинг ёки бошқа бировнинг мулки бўлган нарсага эгалик қилишга ҳаракат қилмаслигимиз керак. Вайшнавларнинг ҳаёт ҳақидаги дунёқарашлари, кундалик турмушда амал қилиб яшайдиган қонунлари ана шундай.

"Ишопанишад"да шундай дейилади: "Оламдаги ҳамма нарса олий лаззатланувчи Зот бўлган Худо Шахси, ягона Парвардигорнинг мулкидир, биз фақат ўзимиз учун насиба сифатида ажратиб қўйилган ўз улушимиздангина фойдаланишимиз мумкин. Ҳеч қачон бошқа бировнинг ризқига кўз олайтирмаслик керак".

Сиёсий арбоблар ва жамиятнинг бошқа раҳбарлари ўз фаолиятини Худони, Парвардигор Вишнуни рози қиладиган ишларда мужассам қилиши ва шу тарика ўзларига ҳам, ҳамкасблари ва қўл остидаги фуқароларга ҳам бахт-саодат келтиришлари лозим. Агар жамият йўлбошчилари, давлат бошлиқлари, дин арбоблари ягона Парвардигорнинг инсоният учун яратиб қўйган(вайшнавизм) қонунларига амал қилиш ўрнига ўзлари Парвардигор Вишнунинг ўрнига "Худо бўлиб" ҳаётдан лаззатланишга ҳаракат қилсалар, фақат бойлик, обрў, шон-шухрат сингари вақтинчалик нарсаларга эришадилар, ўзларининг ясама таркидунёликлари билан онгсиз одамларни йўлдан адаштирадилар. Ундай худобехабар йўлбошчилар, худди саллоҳхонага бораётган қўйлар сингари, ўзларига эргашаётган ғофил мавжудотларга ҳеч қандай ёрдам бера олмайдилар. Ҳукумат тепасида туриб, йўлбошчиларнинг ўзлари қандайдир ўткинчи бойликларга эга бўладилар, аммо уларнинг ғофил издошлари одатта жуда қийин аҳволга тушиб қоладилар. Издошларини бемаъни ўткинчи нарсаларга эришишга даъват қилиб, жамият раҳбарлари фуқароларни ўзлари содир қиладиган гуноҳ ишларга шерик қиладилар. Улар вақтинчалик бўлса ҳам ўзларини ҳар хил қулайликлар билан таъминлаб олишга интиладилар, аммо қўл остидагиларнинг ҳаёт учун энг зарур бўлган эҳтиёжлари ҳақида ҳам қайғурмай, уларни жуда қийин аҳволга солиб қўядилар.

Ана шундай ақл кўзи кўр раҳбарлар ҳозирги ўткинчи танаси ҳалок бўлган заҳоти умр бўйи қийналиб эришган барча ўткинчи қулайликлари йўққа чиқишини тушунмайдилар. Аммо, бутун умри давомида қилган гуноҳ ишлари уларнинг ақли, идроки ва сохта ўзлигидан иборат нафис танасида сақланиб қолади. Нафис танаси руҳ билан бирга бошқа моддий танага ўтганида улар яна моддий фаолият чархпалагига тушиб қоладилар. Шу тарика улар сон-саноксиз умрлар давомида бир танадан иккинчи

танага ўтиб, сарсон бўлиб юришга мажбур бўладилар. Оддий одамлар эса, ғофил раҳбарлари даъват қилган гуноҳ ишларни амалга оширишда давом этаверадилар.

Шу боис, жамият раҳбарлари табиатнинг нозик қонунларини, масалан *карма* қонунини яхши билишлари ва қиладиган ишларининг оқибатини яққол кўз олдига келтира олишлари керак. Бу демек, энг аввало ҳукумат бошлиқлари руҳий натижаларга олиб келадиган карма-йога қонунларини ўрганишлари ва уни амалда қўллаб яшашлари лозим. Шундагина улар ўзларига эргашган одамларни ҳақиқий бахт-саодатга эриштира оладилар. Агар табибнинг ўзи бемор бўлса, у қандай қилиб бошқа беморни даволай оларди? Аввал у ўзи даволаниб олиши, кейин бошқаларни даволашга киришиши керак. Бунинг устига табиб беморнинг бемаъни истак-хоҳишига эътибор бериб ўтирмаслиги керак. Беморнинг ҳар хил талабларини қондиришнинг ўрнига, унга ёқиш-ёқмаслигидан қатъий назар, ҳақиқий, тажрибали табиб беморга унинг соғайиб кетиши учун зарур бўлган барча дориларни буюради. Жамият раҳбарлари шуни яхши тушуниб олишлари лозимки, аксарият одамларнинг асосий касаллиги - уларнинг қудратли Парвардигорга хизмат қилишни истамаслигида. Аммо, раҳбарлар шу касалликнинг асосий сабабчиси бўлган атеизмни, даҳрийликни бартараф қилиш ўрнига, бу касалликнинг аломатларига енгилтаклик билан қарашда давом этаверсалар, ҳозирги кунда оғир мусибатларни бошидан кечириётган инсониятнинг аҳволи яна ҳам оғирлашиб кетаверади. Фақат аввал Худо Шахсига таклиф қилинган таом - прасад истеъмол қилиш билан инсониятнинг бу дардининг олдини олиш мумкин, - бундай дардга чалинган беморларнинг ягона парҳези шундан иборат. Бу касалликка қарши дори эса - Парвардигор ҳақидаги ҳикояларни, Худонинг муқаддас номларини тинглаш ва Уни шарафлаб қуйлаш, Худони эслаб юриш, унинг илоҳий қиёфаларига сажда қилиш, Унга илоҳий хизмат қилиш, Худони энг яхши дўст деб билиш ва ниҳоят ўз ихтиёрини бутунлай Худога топширишдир. Агар йўлбошчилар ҳақиқатан ҳам одамларни азоб-укубатлардан халос этишни истасалар, уларга мана шу парҳез ва дориларга амал қилиш имкониятини яратиб беришлари лозим.

Чуқур тажрибага эга бўлган буюк донишманд сиёсатчи Махатма Ганди ҳар қандай мақтовга лойиқ зотдир, чунки у бутун жаҳонда инсонларнинг ўзаро муносабатларини руҳий даражага кўтариш ниятида чидамлилиқ, бағрикенглик, сабр-тоқатлилиқ, умуминсоний қадриятларга амал қилиш каби эзгу фазилатларни кенг тарғибот қиляпти. Аммо, бениҳоя чексиз бўлган Ҳақиқатни ҳар ким ўзи ўйлаб топган йўл билан англаб етолмайди, чунки биз ўйлаб топган йўлларнинг ҳаммаси чекланган ва номукамал. Шунинг учун ягона Парвардигор, Шри Кришна "Бҳагавад Гита"да айтадики, ҳақиқий донишманд узок

изланишлардан кейин ўз ихтиёрини биратўла Худога топширади. Ҳамма нарсанинг ягона Парвардигор билан чамбарчас боғлиқ эканини яққол кўра олиш қобилиятига эга бўлган шундай буюк зот - махатма ҳаётда камдан-кам учрайди. Бу гапларнинг маъноси шундан иборатки, биз "махатма", "буюк зот" деб атаб юрган зотлар ҳар бир халқ орасида учраб турса ҳам, мавжуд оламнинг ҳақиқатан ҳам ягона Парвардигор билан боғлиқлигини мукамал тушунадиган ҳақиқий буюк зот камдан-кам учрайди.

Шундай буюк зот ҳеч қачон, билишнинг индуктив усулига асосланган, ўзи ўйлаб топган йўллар билан Худога яқинлашишга уринмайди. Бунинг ўрнига у билим олишнинг юқоридан пастга қараган дедуктив усулидан, яъни Худонинг Ўзидан ёки Унинг ҳақиқий вакиллари билан илм олинадиган йўлни танлайди. Одам ўзи ўйлаб топган йўллар билан Худони тушунишга қанчалик уринмасин, унинг қилаётган ҳаракатлари, уринишлари ҳеч қачон, ҳеч қандай натижа бермайди. Бундай ҳаракатлар натижасида эришиш мумкин бўлган илм - Мутлақ Ҳақиқатнинг шахсиятсиз кўриниши ҳақидаги номукамал, тўлиқ бўлмаган илмдир. Бундай илм охир-оқибатда изланувчини Худодан узоклаштиради, холос.

Гандининг тарғибот қилаётган йўли ҳам ана шундай нуқсонга эга. Гарчи у Худонинг муқаддас Рама номини мунтазам зикр қилиб юрган бўлса

ҳам, аслида муқаддас номлар ҳақидаги илоҳий илмдан беҳабар. У Худонинг шахсиятсиз кўринишига сажда қилади. Бошқача қилиб айтганда, у прр ҳеч қандай сифатларга, шахсий фазилатларга эга эмас, шунинг учун Парвардигор емайди, ичмайди, кўрмайди, эшитмайди деб ўйлайди. Мутлақ Ҳақиқатни билишга интилаётган ана шундай имперсонал файласуф Унинг илоҳий эрмаклари ҳақида ҳеч нарса тушунмасдан, фақат Худонинг шахсиятсиз кўринишини англаб етиши мумкин. "Мутлақ Ҳақиқат илоҳий хиссиётларга эга эмас" деб ўйлайдиган одамлар Худо Шахсининг қудрати чекланган деб ҳисоблайдилар. Шундай ожиз Худо, албатта ҳеч қачон Ўзига сажда қилаётганларнинг илтижоларини тингламайди ва уларнинг, бутун оламнинг оғирини ҳам энгиллата олмайди.

Фалсафий, эмпирик таҳлил усули билан илм олиш йўли изланувчига моддий нарсалар билан метафизик(илоҳий) нарсалар орасидаги фарқни кўриш имконини бериши мумкин. Аммо, то одам Мутлақ Ҳақиқатнинг шахсий табиатини англаб етмагунча, Мутлақ Ҳақиқат унга шахс сифатига эга эмасдай бўлиб қолаверади ва бундай тасаввурлар ҳеч қандай сезиларли руҳий натижалар олиб келишга қодир эмас. Шунинг учун Махатма Ганди сингари йўлбошчилар аввало ўзлари Мутлақ Ҳақиқатнинг шахсий табиатини ёки ҳар ерда мавжуд бўлган

Парвардигор Вишнуни яхши англаб олишлари ва бошқаларни ҳам карма-йога қоидалари асосида Худога хизмат қилишга даъват қилишлари лозим. Шундагина улар бутун жамиятга бахт-саодат олиб келишга қодир бўладилар.

Аксарият одамлар ҳаётда фақат моддий танаси ва ақли билан боғлиқ бўлган ишлар билан бутунлай банд бўлиб юрибдилар. Дунёвий фаолиятнинг пастки босқичларида юрган шундай кишилар руҳий фаолиятнинг маъносини тушунишлари қийин. Одатда ундай одамлар ҳар қандай ишда омадсизликка учраб юрадилар, чунки уларнинг қилаётган гуноҳ ва савоб ишларининг барчаси ўзларининг танаси ва ақлини ҳар қандай азоб-уқубатлардан халос этиш ҳамда овқатланиш, ухлаш, ҳиссиётларининг талабини қондириш ва ўзини ҳимоя қилишдан иложи борича кўпроқ лаззатланиб қолишга қаратилган. Ҳозирги замон илмининг башоратчилари бўлган дунёвий материалист олимлар моддий тананинг хиссиётига, сезгиларга лаззат олиб келадиган ҳар хил нарсаларни ўйлаб чиқаряптилар. Бу сезгилар - кўриш, эшитиш, ҳид билиш, тери орқали билиш, таъм билиш, ва ақлдан иборат. Бу ҳолат одамлар орасида моддий бахт учун бўлган бемаъни курашни келтириб чиқаради ва уларнинг қалбида рақобат, бир-бирига душманлик туйғусини кучайтиради. Ҳамма ерда ҳаёт учун энг зарур бўлган нарсалар: озиқ-овқат, бошпана ва кийим-бош етишмаслиги сезиляпти ва уларга эришиш учун одамлар орасида бетўхтов низолар чиқиб, бир одамлар бошқа одамларга қарам бўлиб қоляпти. Натижада шунча вақтлардан бери одамлар яшаб келаётган, Парвардигор инсонга буюрганидай, "оддий яшаб, улуғвор фикрлаш" билан тирикчилик қилишга эришиш йўлида тобора кўпроқ тўсиқлар пайдо бўляпти.

Имонсиз ашаддий материалистлардан устун турадиган, ўлгандан кейин ҳаёт давом этишига аниқ ишонадиган одамлар ҳозирги ҳаётида моддий тана ва ҳиссиёти орқали лаззатланиш даражасидан юқорироқ кадриятлар асосида яшашга интиладилар. Худди одам келажакда ишлатиш учун пул жамғариб қўйишга интилгани сингари, ундай одамлар кейинги ҳаётида лаззатланиш имкониятига эга бўлиш учун ҳозирги ҳаётида иложи борича кўпроқ эзгу, савоб ишлар қилишга ҳаракат қиладилар. Лекин улар ҳатто эзгу, савоб ишлар ҳам одамни карма оқибатларидан қутқара олмаслигини билмайдилар. Аввал тушунтирилганидек, эзгу ишлар ҳам, гуноҳ ишлар ҳам одамни сабаб ва оқибатлар, фаолият ва унинг натижаларидан иборат моддий ҳаёт чархпалагига маҳкам боғлаб қўяди.

Ҳоҳ гуноҳ ишларга берилган одам бўлсин, ҳоҳ савоб ишлар қилиб юрган одам бўлсин, материалист одам, карма-йога - руҳни моддий фаолият тутқунлигидан қутқаришга қодир бўлган восита эканини тушуна олмайди. Шунинг учун тажрибали карма-йог ташқаридан қараганда

Ўзини худди дунёвий одамлардай яшайди, аммо айна пайтда ўз меҳнатининг барча натижаларини Худога бағишлайди. Бу билан у бошқаларга кундалик турмуш ишлари билан банд бўлиб юрган ҳолда, айна пайтда сабаб ва оқибатлар тутқунлигидан қандай халос бўлиш йўлини кўрсатади. Унинг бу фаолияти ўзига ҳам, бошқаларга ҳам бахт-саодат келтиради. "Бхагавад Гита"да Парвардигор Шри Кришна шундай дейди: "Эй Бхарат авлоди, кундалик ҳаётдаги бурчингни худди илоҳий илмдан беҳабар дунёвий одамлардай қилиб бажар, чунки шу йўл билан одамларни карма-йога усулига жалб қилиш мумкин". Илоҳий илмга эга бўлган одам тана ва ақлини сақлаб туриш учун зарур бўлган ҳамма ишларни фақат Худони, Парвардигор Вишнуни рози қилиш учунгина бажаради. Одамлар ундай илоҳий одамларни оддий одамлардан ажрата олмайди, аслида ундай илоҳий одамлар фақат моддий манфаат учун ишлаб юрган одамдан бутунлай фарқ қилади: улар - карма-йоглардир, чунки улар руҳий натижа учун меҳнат қиладилар. Ана шундай руҳий фаолият билан машғул бўлган одамлар табиий равишда, ортикча куч сарфламасдан моддий бойликларга ҳам эга бўлаверадилар.

Ҳозир биз моддий фаолият чегараларининг мислсиз равишда тобора кенгайиб бораётганининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Ер юзида завод, фабрика ва касалхона сингари корхоналарнинг сони кун сайин ошиб кетяпти. Аввал ер юзида моддий фаолият бунчалик ривожланмаган эди. Қадим замонларда одамларнинг турмуши оддий, фикрлари - улугвор, юксак бўлган. Лекин ҳозир даврди карма-йоглар олдида катта имкониятлар пайдо бўлган: улар замонавий фан ва маданият ютуқларидан Парвардигорга илоҳий хизмат қилишда фойдаланиб, Худони мамнун қилишлари мумкин.

Шу мақсадда - қадим донишмандлар ўргатганидай, карма-йога қоидалари асосида ягона Худога сиғиниш учун - ҳар бир завод ва корхонада, шунингдек ҳар бир хонадонда албатта Худонинг, Вишнунинг эҳромлари ташкил қилинган бўлиши керак. Гарчи Парвардигор ўзини ҳар турли илоҳий кўринишларда намоён қилишга қодир бўлса ҳам, илоҳий илм билимдонлари одамларга Худонинг - Шри Шри Лакшми-Нарайана, Шри Шри Сита-Рама ва Шри Шри Радха-Кришна кўринишида намоён бўлган қиёфаларига сиғинишни тавсия қилганлар. Шунинг учун биз барча завод ва фабрика, шифохона, институт ва меҳмонхона эгаларидан қўл остидаги ишчиларига мана шу илоҳларга сиғиниб, Худони рози қилиш имконини бериш учун эҳромлар ташкил қилишларини илтимос қиламиз. Шунда корхона эгалари ҳам, уларнинг қўл остида ишлаётганлар ҳам карма-йоглар бўлиб, ҳаётда энг олий мақсадга эришадилар.

Одатда катта завод ва фабрикаларнинг ишчилари ичиш, чекиш сингари жуда кўп зарарли одатларга ўрганиб кетадилар, натижада аста-

секин ҳаёт кечиришнинг энг тубан поғоналарига тушиб кетадилар. Лекин, агар уларга аввало Худо Шахси Вишнуга таклиф қилинган таом билан овқатланиш имконияти берилса, вақти келиб уларнинг ҳам қалби покланиб, илоҳий инсонлар, авлиё зотлар даражасига кўтариладилар. Акс ҳолда, уларни қанчалик улуғлаб "ҳазрати инсон"(хариджан) деб атаган билан улар ҳеч қачон, ўз-ўзидан буюк инсонлар даражасига кўтарила олмайдилар. Агар улар Вишнуга, Парвардигорга илоҳий хизмат қилишдан бошқа бирор машғулот билан шуғулланишни истасалар, бундай ишлари учун уларни улуғлашга, кўкларга кўтариб макташга уриниш фақат ортикча ташвиш келтиради, жамиятнинг тинчлик ва осойишталигини бузади, холос. Ўткинчи, вақтинчалик манфаатларни кўзлаб, ишчиларининг зарарли одатларини қўллаб-қувватлайдиган раҳбарлар ишчиларга ҳеч қандай манфаат келтира олмайдилар. Ундай бошлиқларнинг ўзлари ҳам охирини ўйламай қилинган бу ишларидан ҳеч қандай фойда кўрмайдилар. Аксинча, ишчи ва ҳукмдорларнинг бундай ҳаракатлари улар орасидаги муносабатларга салбий таъсир кўрсатади ва натижада жамиятга катта ташвиш ва қийинчиликлар олиб келади. Ҳаётнинг бундай муаммоларини ҳал қилишнинг фақат бир йўли бор: барча шубҳа-ю гумонларни четга қўйиб, карма-йога усулидан фойдаланиш керак. Агар одамлар мунтазам равишда, руҳий натижа келтирадиган фаолият - карма-йога қоидаларига амал қилиб юрсалар, кутишлари мумкин бўлган ҳар қандай натижадан ҳам юксакроқ натижага эга бўлишлари аниқ. Шунда одамлар ўз-ўзидан, ер юзида "меҳнаткашлар капиталистлардан ҳам бой бўладиган жаннат курамаиз" деб барча одамларнинг тенг ҳуқуқли бўлишига эришишга интилиб юрган социалист, лейборист ва болршевикларнинг барчасидан ҳам каттароқ натижаларга эришадилар.

Одатда одамлар орасида қон-қардошлик, дўстлик муносабатлари аста-секин ривожланиб боради: одамнинг аввал фақат ўзига бўлган муҳаббат туйғуси ривожланиб оила аъзоларига бўлган муҳаббатга айланади: оилага бўлган муҳаббати - уруғи, қабиласига бўлган муҳаббатга; қабиласига бўлган муҳаббати - миллатига бўлган муҳаббатга айланади. Миллатга бўлган муҳаббат аста-секин ривожланиб, бутун инсониятга бўлган муҳаббатга айланади. Мана шу аста-секин ривожланиш жараёни асосида, боғланишнинг қандайдир ягона объекти яширинган, шу объектнинг шарофати билан бизнинг муҳаббатимиз бир поғонадан иккинчи поғонага юксалиб боради. Лекин, бизнинг бутун инсониятнинг бирдамлигига эришиш учун қилаётган уринишимиз асосида, боғланишларимизнинг асосий маркази сифатида оила ҳам эмас, жамият ҳам эмас, миллат ҳам, ҳатто инсоният ҳам эмас - ҳар ерда мавжуд бўлган ягона Парвардигор турганини сира ҳам ўйламаймиз. Бундай ғофиллигимизнинг сабаби шундан иборатки, бизлар Мутлақ Ҳақиқатнинг

алдамчи моддий қуввати пардаси билан қопланиб қолганмиз. Буни Худонинг буюк содиқ хизматкори Махараджа Прахлада ҳам тасдиқлайди. Унинг айтишига кўра, оддий одамлар ўзларининг ҳаётдаги асосий мақсадлари ягона Парвардигор Вишну, Худо Шахси эканини билмайдилар. Парвардигор Вишнунинг намоён бўлган қиёфаларининг энг мафтункори, энг жозибалиси - ҳаммани ўзига жалб этувчи Шри Кришна.

Кришна сўзи "мафтун этувчи", "ҳаммани ўзига жалб этувчи" деган маънони англатувчи "криш" ўзагидан пайдо бўлган. Шундай қилиб Парвардигорнинг, Мутлақ Ҳақиқатнинг Кришна - "ҳаммани ўзига жалб этувчи" деган номидан ҳам юксакроқ номи бўлиши мумкин эмас. Чуқур изланиш ва тадқиқотлар натижасида донишмандлар Кришна - Худонинг Олий Шахси деган хулосага келганлар. Сута Госвами бошчилигида Наимишараня ўрмонида тўпланган донишмандлар Мутлақ Ҳақиқатнинг намоён бўлган кўринишлари ва улар билан боғлиқ бўлган нарсаларни батафсил муҳокама қилиб шундай хулосага келганлар: Кришна - Худонинг Олий Шахси, бошқа намоён бўлган қиёфалар ё Кришнанинг тўлиқ экспансияси, ё тўлиқ экспансиясининг бўлаклари. Шри Кришна - ягона Парвардигор. Бхагавата мактабининг илоҳиётчи донишмандларининг хулосаси шундан иборат. Коинотни яратган зот Браҳма нозил қилган муқаддас китоб "Браҳма-самхита" ҳам шуни тасдиқлайди: - "Шри Кришна - Худонинг Олий Шахси. Унинг илоҳий сиймоси мангу, илм ва лаззатга тўла. У - азалий шахс, "Говинда" деб ҳам аталади. Унинг бошланиши йўқ, лекин Унинг Ўзи ҳамма нарсанинг боши, аввалидир." Шунинг учун бизнинг атрофимиздаги одамлар, бошқа тирик мавжудотлар билан бўлган муносабатларимиз Шри Кришнага бўлган муҳаббат асосида ташкил этилсагина умумжаҳон тенглик ва қонқардошлик ғоялари амалда рўёбга чикиб, бутун Ер юзиде мустақкам тинчлик ўрнатиш мумкин бўлади.

Буни қариндошлик муносабатларининг келиб чиқиши мисолида ҳам тушунтириш мумкин. Масалан, синглимнинг эри, яъни куёв болани олайлик: синглим унга турмушга чиқмасдан аввал у мен учун умуман бегона одам эди. Лекин, у синглимнинг эри бўлгандан кейин бизларнинг муносабатимиз умуман ўзгарди. У энди менга куёв бўлади. Мана шу янги муносабатлар асосида, унинг фарзандлари ҳам мен учун яқин бўлади: энди улар менга жиян бўладилар. Бундай муносабатлар ягона синглим мен учун ҳам, куёвим учун ҳам азиз бўлгани сабабли амалга ошди, яъни куёвни мен билан боғлаб турган нарсани синглим бўлади. Синглим унга ҳам азиз, менга ҳам азиз.

Худди шунингдек, агар умумий манфаатимиз объектини ўзимиз яшаб турган юртимиз қилиб олсак, ўзларимизга "бенгалиялик", "панжоблик" ёки "англиялик" деган тамға босиб, аини пайтда

бошқалардан ўзимизни ажратиб қўямиз. Агар қандайдир дин ёки эътиқодга риоя қила туриб, биз бутун фикримизни шунга қаратсак, ўзимизга қандайдир "индус", "мусулмон", "христиан" деган лақаб қўйиб, гуруҳларга ажралиб кетамиз. Шу тарзда биз, бошқаларни умуман қизиқтирмайдиган нарсаларга боғланиб қоламиз, шунинг учун бизга ҳамма бирдай қўшила олмайди, яъни биз яхлит жамият бўлиб жипслаша олмаймиз.

Биз қачон бутун боғланишимизни ҳаммани ўзига жалб қилувчи ягона Парвардигорга, Шри Кришнага мужассам қилсаккина, дунёдаги барча одамлар билан бўлган муносабатимиз мукамал даражага кўтарилади. Асл табиатимизга кўра биз Кришна билан мангу боғланганмиз, чунки У - азалий, бошланғич мангу тирик мавжудот, демек У - ҳамма учун бирдай бўлган умумий муҳаббат, муносабатлар маркази. Шунинг учун биз ана шу муносабатларни қайта тиклашимиз зарур. Биз ташқи алдамчи қувват таъсири остида ҳозир шу азалий муносабатларни вақтинча унутиб қўйганмиз. Ташқи қувват, майя, бизнинг илмимизни ўраб олиб, бизни Кришнадан ажратиб қўяди. Кришна билан мавжуд бўлган мангу муносабатимизни қайта-тиклаш учун биз карма-йогога усулидан фойдаланишимиз ва шу билан бирга руҳий илм ўрганишга биринчи қадам қўйишимиз лозим.

Карма-його билан шуғулланиб юрган киши ҳар қандай одамга Худо Шахси, ягона Парвардигор билан илоҳий муносабатини қайта тиклашда ёрдам бера олади. Бу муносабатларнинг мазмуни - Унга садоқат билан хизмат қилишда машғул бўлиб яшашдир. Карма-його ана шундай энг буюк, улуғвор эзгу ниятни дунёвий фаолиятга, тирикчилик ташвишларига бутунлай шўнғиб кетган ҳар бир одамга, уларни бу ишларидан чалғитмасдан амалга оширади. Аввал айтганимиздек, Кришна "Бхагавад Гита"да бизга маслаҳат бериб айтадики, одамларни улар ўрганиб қолган кундалик ишларидан тўхтатмаслик керак - бу уларга ёқмайди, аксинча уларнинг ишларини карма-його фаолиятига айлантириб, уларни меҳнат қилишга рағбатлантириш лозим.

Одатда дунёвий нарсалардан бошқа ҳеч нарсани ўйламайдиган одам ўзининг Кришна билан мангу муносабатини англаб етиши жуда қийин, чунки алданиш, ғафлат остида улар ўзларини лаззатланувчи, Худо деб ҳисоблайдилар. Ўзини асл табиатига умуман зид бўлган "олий лаззатланувчи" ҳолатига қўйиб, бундай одамлар табиат кучларини ўзига бўйсундиришни истайдилар. Гарчи бу иш уларга шунча қийинчиликлар олиб келса ҳам, барибир атрофидаги оламни ўзининг иродасига бўйсундириш, ундан фақат лаззатланиш учун фойдаланиш истагидан қутула олмайдилар. Охир-оқибатда бу ишнинг урдасидан чиқолмай, ҳафсаласи пир бўлганда, ҳамма нарсдан воз кечиб, яна ҳам кучлироқ

иштиёқ билан лаззатланишга интилиш учун, ўзларини таркидунё қилган одамлардай қилиб кўрсатадилар. Қилган меҳнати натижаларидан иложи борича кўпроқ лаззатланишга интилиб, дунёвий одамлар худди тегирмон тошини тинмай айлангириб юрадиган хўкизлар сингари қаттиқ изтироб чекиб яшайдилар. Аммо шунга қаррамай, алдамчи қувват, майя таъсири остида ғафлат босиб, улар ҳаётда ҳақиқатан ҳам лаззатланиб яшаймиз, деб ўйлайдилар. Шунинг учун доно карма-йог, ғафлат бортқоғига ботган бундай дунёвий одамларни ташвишга солмасдан, уларнинг ҳар куни бажаришга ўрганиб қолган ишларини Худо билан боғлаб, уларни Кришнага хизмат қилиш билан машғул қилади. Шунинг учун ҳам Кришнанинг мангу хизматкорлари бўлган озод руҳлар ғофил дунёвий одамларни карма-йога усулига ўргатаётиб, баъзида гўё дунёвий фаолиятга бутунлай шўнгиб кетгандай бўладилар,

Агар ягона Парвардигор, Шри Кришна ва Унинг Аржун сингари мангу хизматкор ҳамроҳлари бу дунёга ташриф буюриб, ҳаётда, кундалик турмушда карма-йога усулини қандай қўллаш лозимлигини ўргатмаса, ғофиллик ботқоғига ботган дунёвий одамлар ҳар хил бемаъни фаолият билан машғул бўлиб, ғафлат ботқоғига ботган ҳолида қолаверган бўлардилар. Ҳар қандай дунёвий мақсадларга эришиш ҳаётда жуда кўп қийинчиликлар билан боғлиқ эканини чуқур тафаккурга эга бўлмаган оддий одамлар тушунмайдилар. Қилаётган ҳар бир ишининг натижаси фақат унинг ўзига боғлиқ эканига улар ўзини қанчалик ишонтирмасин, барибир улар табиат гуналарининг таъсири остида, табиат яратиб қўйган шароитда ишлашга мажбур. Ягона Парвардигор Шри Кришна "Бхагавад Гита"да шундай хулосага келган. У таъкидлаб айтадики, сохта ўзлик таъсири остида узокни кўролмайдиган дунёвий одам ҳамма ишни "ўзим қиялман" деб ўйлайди. Лекин аслида, бу ишларни қилишга уни табиат гуналари мажбур қилаётганини англаб етмайди. Шундай ғофил одам, ўзининг Парвардигор Кришнанинг алдамчи қуввати бўлган Майя-девининг ҳукми остида эканини, шу Майя уни ўзи истаган ишни қилишга мажбур қилаётганини тушунишга қодир эмас. Натижада, табиат гуналарига чамбарчас боғланиб ҳаракат қилаётган шундай одам, ўз фаолиятининг фақат ўткинчи натижаларига - дунёвий бахт ва мусибатларга эришади, холос.

"Бхагавад Гита"да Парвардигор Кришна айтадики, барча тирик мавжудотлар Унинг ажралмас бўлақларидир, демак Унинг мангу илоҳий хизматкорларидир. Ажралмаган бўлақнинг вазифаси - тўла бутунга хизмат қилишдан иборат. "Хитопадеш", "Удеша индриянам" - деган қадимий ведавий масаллардан бирида бу ҳолат тана ва унинг бўлақлари мисолида тушунтирилган. Қўллар, оёқлар, кўзлар, бурун ва бошқа аъзолар тўла бутун бўлган тананинг ажралмас қисмларидир. Аммо, агар қўл-оёқлар ва бошқа аъзолар, ўзлари топган овқатни коринга юбориш

ўрнига, фақат ўзлари лаззатланишга уринсалар, бундан бутун тана зарар кўради. Унда тананинг бўлақлари тўла бутун тананинг манфаатларига зид иш қилган бўлади. Бундай бемаъни ҳаракатлар на қўлларга, на оёқларга ва на бошқа аъзоларга ҳеч қандай фойда келтирмайди. Аксинча, қоринга тушиши керак бўлган овқатнинг етишмаслиги сабабли, бутун тананинг фаолияти бузилиб, охир-оқибатда тана ожизлашиб, касал ҳолга келиб қолади. Худди шунингдек, агар Парвардигорнинг ажралмас руҳий заррачалари бўлган тирик мавжудотлар ҳам, тўла бутун бўлган Худони мамнун қилиш учун ҳаракат қилишдан бош тортсалар, бундан уларнинг ўзлари қийналади.

Парвардигор Шри Кришна - барча сабабларнинг азалий сабабчиси, ҳаёт манбаи ва бутун олам дарахтининг илдизидир. "Бхагавад Гита"дан келиб чиқадиган мантикий хулоса шундан иборат. Унда айтилганки, бирор соҳада ягона Парвардигордан, Кришнадан устунроқ бўлган бирор зот мавжуд эмас. Ҳар қандай фаолиятнинг ва барча курбонликларнинг натижаси фақат Унинг мулки ҳисобланади. Лекин гуноҳга ботган ғофил одамлар ўз ихтиёрини Худога топширишдан бош тортадилар, чунки Унинг ягона Парвардигор, ҳаммага баробар Худо Шахси эканини, барча тирик мавжудотлар эса аслида Унинг мангу хизматкорлари эканини тан олгилари келмайди.

Тирик мавжудот ўзининг Худо Шахси билан мангу муносабатларини эсидан чиқарганида, ғафлат остида ўзини "кичкина Худо" деб ўйлайди ва ҳаётда бор кучи билан атрофидаги нарсалардан фойдаланиб, лаззатланиб қолишга уринади. Тўла бутун ва бутун борлиқнинг бошланғич сабабчиси бўлган Парвардигор, Мутлақ Ҳақиқатга илоҳий хизмат қилиш ундай одамнинг ҳаёлига ҳам келмайди. Адашган тирик мавжудотларнинг фаолиятини моддий табиатнинг "майя"(шайтон), "алдамчи қувват" деб аталадиган гуна(куч, сифат)лари бошқариб туради. Аслида тирик мавжудот табиат кучларини ўзига бўйсундира олмайди. Тирик мавжудот олий лаззатланувчи, Худонинг, Кришнанинг ўрнини эгаллашга уринган заҳоти табиат гуналари уни ҳар томондан ўзига бўйсундириб олади. "Ўзи" ҳақида нотўғри тасаввурга эга бўлган тирик мавжудот олий лаззатланувчига тақлид қилишга ҳаракат қилади, аммо худди қўл, оёқ, кўз ва бошқа аъзолар бутун тананинг ишини бажара олмагани сингари, ўз табиатига кўра у ҳеч қачон лаззатланувчи бўлолмайди. Шу тарзда тирик мавжудотлар ҳаётдан лаззатланишга бўлган барча уринишлари натижасида ҳар хил қийинчиликларни бошидан кечиради. Ғофиллик таъсирида қилиб юрган барча ишларимизда учрайдиган ҳар қандай қийинчиликдан кутулиш учун биз кундалик турмушда карма-йога йўлидан боришимиз лозим.

Ҳақиқий руҳий илмга эга илоҳиётчи одамларнинг қилаётган ишлари оддий одамларнинг ишидан кескин фарқ қилади. Руҳий даражага

эришган одамлар, табиат гуналари таъсири остида бажарилаётган дунёвий ишларнинг садоқат билан Худо учун қилинаётган илоҳий табиатли ишлардан умуман фарқ қилишини яхши тушунадилар. Илоҳий одам аслида пок руҳдан иборат бўлган ҳақиқий ўзлиги, яъни "ўзи"нинг моддий танасига ва ақлига ҳеч қандай алоқаси йўқлигини аниқ билган ҳолда, ҳамшира руҳий поғонада фаолият кўрсатишга ҳаракат қилади. У биладик, гарчи у ҳозир вақтинча моддий оламда яшаётган бўлса ҳам, аслида ўзи - мангу руҳ, яъни Олий Руҳ, Парвардигорнинг ажралмас заррачаси. Шунинг учун ҳатто унинг барча аъзолари - қўллари, оёқлари ва бошқа аъзолари худди бошқаларники сингари ҳар хил фаолият билан машғул бўлаётган бўлса ҳам, ундай одамни дунёвий одамлар билан тенглаштирамаслик керак. Худога, Парвардигор Қришнага садоқат билан холис хизмат қилиш ундай одамни моддий фаолият оқибатлари чангалидан озод қилади. Парвардигор Шри Қришна Аржунга шундай дейди: "Эй Аржун, бу дунёда қилаётган ишларинг натижасидан лаззатланишга интилишни тарк эт, йога билан шуғулланиб илоҳий, руҳий поғонага кўтарил! Жангчилик бурчингни Мен учун, Менга холис хизмат сифатида бажар! Кўрсатмаларимга амал қилиб, Менга ҳасад қилмасдан, шундай кайфиятда ҳаракат қилган киши албатта барча қилмишлари оқибатидан халос бўлади".

Биз ўзимизни танага қиёсланишимизда, бошқача қилиб айтганда ғофиллигимиз сабабли танамиз ва ақлимизни ўзим("мен") деб ўйлаб, ўзимизни моддий оламнинг бир бўлаги, моддий олам эса, лаззатланиш макони деб қабул қилсак, ҳақиқий руҳий илм олиш имкониятидан маҳрум бўламиз. Шунинг учун, Худо бизга руҳий ҳаётга интилишни, ҳаётда илоҳийгчи инсон бўлиб яшашни маслаҳат беради. Шундагина биз моддий оламнинг бир бўлаги эмаслигимизни, мангу илоҳий, руҳий мавжудот эканлигимизни англай оламиз. Шу ҳақиқатни англаб етгандан сўнг, биз табиий равишда "онг"имизни моддий нарсалардан ажрата олишга қодир бўламиз. Руҳий илм ўрганишда юксала борган сари моддий сезги аъзоларининг моддий нарсалар билан ўзаро фаолияти натижасида юзага келадиган ўткинчи бахт ва мусибатлар бизга камроқ таъсир қиладиган бўла бошлайди. Руҳнинг модда билан ўзаро муносабати натижасида юзага келган бизнинг сохта ўзлигимиз аста-секин йўқола боради, бу эса ўзимизни моддага қиёслашни тарк этишимизга ёрдам беради. Натижада биз ўзимизнинг Мутлақ Ҳақиқат билан ўзаро мангу муносабатимизни эслай бошлаймиз. Шу тарзда ҳатто бу ҳаётнинг ўзидаёқ руҳий озодликка эришиш мумкин.

Худо Шаҳси, Парвардигор Шри Қришна - Мутлақ Ҳақиқатнинг Ўзидир. Бу барча муқаддас китобларда тасдиқланган. Қришна билан ўзаро муносабатимизни қайта тиклаган кундан бошлаб бизнинг руҳий, илоҳий ҳаётимиз бошланади. Шри Қришна худди қуёшга, ғофиллик эса -

зулматга ўхшайди. Ўзимизни Худо билан, Қришна билан боғлаган заҳоти бизни ўраб олган ғофиллик зулмати ғойиб бўлади. Худди эрталаб қуёш нурлари остида бутун атроф ёришиб, ҳамма нарса аниқ, равшан кўрина бошлагани сингари, қалбимизда Худо Шаҳси, Парвардигор Қришна пайдо бўлган заҳоти биз барча моддий иллатлардан покланамиз. Бу қандайдир хом хаёл эмас, аниқ синалган, ҳақиқий руҳий ўзликни англаш тажрибасидир. Шри Қришна ва Унинг ҳақиқий содиқ хизматкорлари изидан бориб, бу жараёнга самимий амал қилиб юрганларнинг ҳаммаси мана шу оддий ҳақиқатга албатта эришганлар.

Лекин Худога, Қришнага ҳасад қиладиган, У билан тенглашишга интиладиган ғофил одамлар мана шу оддий ҳақиқатни тан олгилари келмайди. Шунинг учун карма-йога билан шуғулланиш инсон ҳаётида қанчалик муҳим эканини тушуниб етмасдан, узокни кўра олмайдиган калтафаҳм имонсиз одамлар пала-партиш, бетартиб дунёвий фаолиятга муккасидан берилиб кетадилар. Бундай дунёвий фаолият уларни бутунлай ўз чангалига илдириб олади: қиладиган ишларининг ўзи уларни қайта-қайта туғилиб-ўлишларга мажбур қилиб, бу моддий оламда тутқун бўлиб қолишга мажбур қилади. Ғофил одамлар Қришнага ҳасад қилиб, Уни худди ўзлари сингари оддий одам деб қабул қилиб, Унинг устидан куладилар. Парвардигор Шри Қришна ҳақидаги илоҳий Ҳақиқат илми уларнинг ғафлат босган ақлига жуда қийинчилик билан етиб боради, чунки улар руҳ ҳақида ҳеч қандай илмга эга бўлмагани сабабли, Худонинг шахс эканини билмай, шахсиятсизлик фалсафаси таъсирга қаттиқ берилиб кетганлар. Аммо, ўз ихтиёрини Худога топшириб, Унинг гапларига чуқур иймон келтирган одамлар "Бҳагавад Гита" сингари муқаддас китобларнинг сўзларини қандай бўлса шундайлигича, кўпинча "руҳий изох" деб аталадиган ҳеч қандай ўзгартиш киритмасдан қабул қиладилар. Фақат ана шундай содиқ инсонгина ўз ихтиёрини бутунлай Қришнага топшириш қонун-қоидаларига амал қилиб, дунёвий фаолият чангалидан халос бўлиш имкониятини берадиган карма-йога усулидан фойдалана олади.

Қришна Аржунга берган насиҳатларида бирор марта ҳам фақат маълум бир табақага, миллатга, динга ёки давлатга мансуб бўлган кишигина Худонинг содиқ хизматкори бўла олади, деб айтмаган. Аксинча, Худонинг содиқ хизматкори ҳар қандай давлатда, ҳар хил миллат, дин ва халқ орасида туғилиши мукин. Инсон ким ва қандай бўлишидан қатъий назар, шубҳасиз Шри Қришнанинг, ягона Парвардигорнинг содиқ хизматкори бўлиши мумкин. Ягона Парвардигор, Шри Қришнанинг Ўзи бу ҳақиқатни тасдиқлаб, "Бҳагавад Гита"да шундай дейди: "Эй Притханинг ўғли, Мендан паноҳ топган ва ҳаётини Менга садоқат билан холис хизмат қилишга бағишлаб,

ҳатто Худога ишонмайдиган ва паст табақада туғилган, шу жумладан аёллар, илмсиз ҳунарманд-қосиблар ва савдогарлар ҳам ҳаётда руҳий камолотга эришиб, Худонинг даргоҳига қайтишлари мумкин". Бошқача қилиб айтганда, ҳозирги замонда асурлар, имонсиз одамлар қабул қилиб қўйган қонунлар бўйича жамиятдаги одамларни ҳар хил табақаларга нотўғри бўлиш тизими имонли кишининг Мутлақ Ҳақиқатга, Худога, Худонинг даргоҳига эришиш йўлида тўсик бўла олмайди.

Парвардигор Шри Кришна ҳақиқий, барчага баробар бўлган табақаланиш тизимининг асосий қоидаларини Ўзи тушунтириб берган. Моддий табиатнинг у ёки бу гунаси таъсири остида дунёвий фаолият билан машғул бўлиш натижасида, одамлар ўзида шакллантирган сифатларига қараб Парвардигор жамиятни тўрт табақага бўлиб қўйибди: 1. брахманлар - руҳоний ва зиёли донишмандлар; 2. кшатрийлар - ҳукмдор ва жангчилар; 3. вайшьялар - савдогарлар ва ер эгалари; 4. шудралар - оддий ишчилар, ҳунармандлар. Лекин, гарчи Парвардигор Кришна бу тизимни яратиб, уни бутун жаҳонга татбиқ этиб қўйган бўлса ҳам, У ҳар бир одамнинг жамиятдаги ўрни қайси оилада туғилиши асосида белгиланадиган ғайритабиий тизимнинг пайдо бўлишига айбдор эмас. Парвардигорнинг яратиб қўйган бу табақаланиш тизими ҳамма ерда ва ҳамиша табиий ҳолда мавжуд бўлиб қолаверади. Бу тизим ҳеч қандай зўравонлик билан киритилмайди, чунки унда асосан ҳар бир инсоннинг шахсий сифати ва фазилатлари ҳисобга олинади.

Жамиятни тўрт табақага бўлиш ҳеч қачон ўз олдига одамнинг қайси табақага мансуб бўлиши - унинг қайси табақага мансуб оилада туғилишига боғлиқ бўлишини назарда тутган эмас. Жамиятнинг ҳақиқий табақаланиши ҳамма жойда табиий равишда мавжуд, чунки табақаларнинг ҳақиқий тизими одамнинг амалий қобилиятлари ва сифатлари асосида унинг жамиятда тутган ўрнини белгилайди. Ҳеч бир одам шунчаки қайси табақага мансуб оилада туғилгани асосида, яъни иккинчи даражали бўлган бундай белги асосида брахманлар, кшатрийлар, вайшьялар ёки шудралар табақасига мансубликни даъво қила олмайди. Масалан, бирор киши фақат врачнинг ўғли бўлгани учунгина врач бўлиб ишлай олмайди. Ҳақиқий врач бўлиш учун узоқ вақт жиддий равишда тиббиёт фанини ўрганиши лозим, фақат етарли маълумотга эга бўлиб, ўқишни тугатгандан кейингина у врач бўлиб ишлаш ҳуқуқига эга бўлиш мумкин. Бемор одам врачнинг олдига келганида унинг туғилиш ҳақидаги гувоҳномасига эмас, энг аввало унинг врачлик қобилиятига эътибор беради.

Врачлар ҳар бир давлатда бўлган ва ҳозир ҳам бор, худди шунингдек брахман, кшатрий ва бошқа табақаларга оид сифат ва фазилатларга эга бўлган кишилар ҳам ер юзидаги ҳар бир жамиятда бўлган ва ҳозир ҳам мавжуд. Ҳозирги, бирор давлат ёки диний сектанинг

дунёқараши билан чегараланиб қолган, ҳақиқий, ҳаммабоп табақаланиш тизимининг бузиб кўрсатилаётган кўриниши шубҳасиз, умуман нотўғри табақаланиш тизимидир. Агар кимдир, аслида ҳеч қандай илм ва қобилиятга эга бўлмай туриб, фақат врачнинг ўғли бўлгани учунгина ўзини врач деб атаётган бўлса, бошқалар эса, уни ҳақиқатан ҳам врач деб тан олаётган бўлса, унда ҳамма бир-бирини лаққиллатиб, алдаб юрадиган жамият юзага келади. Бу - ҳақиқий табақаларга бўлинган инсонлар жамияти эмас, алданганлар ва алдоқчилар жамияти бўлади, холос. Шунинг учун Худонинг Ўзи асос солган, "Бҳагавад Гита"да эслатиб ўтилган жамиятни табақаларга бўлиш тизимининг алдоқчилар ва алданганлар жамиятидаги сохта табақаларга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Парвардигор яратиб қўйган табақаланиш тизими ҳамиша ва ҳамма ерда - жаҳоннинг, ҳатто коинотнинг ҳамма жойида мавжуд.

Ҳар бир табақа вакиллари сифатлари "Бҳагавад Гита"да кўрсатиб ўтилган, ва биз ҳам уларни қисқача таърифлаб ўтамиз. Биринчи табақа, жамиятнинг олий табақаси - брахманлар табақасидир: улар илмли, эзгу ниятли, пок, ҳаётда ҳамиша руҳий кадриятларга асосланиб, кечиримлилиқ, бағрикенглик ва вазминлик билан иш тутадиган кишилардир. Иккинчи табақа - кшатрийлар, улар яратувчи, ўзида бунёдкорлик билан шуғулланиш учун зарур бўлган шижоат, эҳтирос сифатларини намоён этиб, ҳар хил ижтимоий ва сиёсий ташкилотларнинг раҳбарлари сифатида фаолият кўрсатадилар. Учинчи тоифа вакиллари - вайшьялар: улар эҳтирос ва ғафлат гуналарининг аралаш таъсири остида бўлиб, асосан деҳқончилик ва савдо-сотик билан шуғулланадилар. Ниҳоят тўртинчи, паст табақага оид кишилар, яъни шудралар, ғафлат ботқоғига ботган, шу боис бошқа уч табақага оид кишиларга хизмат қиладиган кишилардир. Синф сифатида шудраларнинг вазифаси - бутун жамиятга хизмат қилишдан иборат. Ҳозир биз яшаётган - ҳамма ерда уруш-жанжаллар, иккиюзламачилик ва ғофиллик авж олган Кали-юга даврида - деярли ҳар бир одам шудра бўлиб туғилади.

Ҳар қандай жамиятга Парвардигор яратган табақалаш тизими нуқтаи-назаридан қарайдиган бўлсак, ер юзининг ҳамма ерида мана шу табақаларга оид бўлган одамларни учратишимиз мумкин. Жаҳондаги инсонлар яшайдиган истаган жамиятда брахманлар, кшатрийлар, вайшьялар ва шудраларга хос хусусиятларга, сифат ва фазилатларга эга бўлган одамларни учратиш мумкин. Табиатнинг уч гунаси - эзгулик, эҳтирос ва ғафлат сифатлари - бутун коинотга сингиб, ҳамма ерни камраб олган. Брахманлар, кшатрий ва бошқа табақалар табиат гуналари юзага келтирган сифатларга оид одамлар бўлгани учун, жаҳоннинг қаеридадир ундай одамлар йўқ, деб айтиб бўлмайди. Ҳар қандай давлатда муайян табиат гуналарининг таъсири остида ҳаракат қиладиган табақалар ҳамиша бўлган, ҳозир ҳам бор ва келажакда ҳам албатта бўлади. Шунинг

учун жамиятни табакаларга бўлиш фақат Ҳиндистонда мавжуд деб ўйлайдиган одамлар адашадилар. Ҳар бир давлатда у ёки бу ном билан турли табакадаги одамлар албатта мавжуд.

Табакаларга бўлиниш ҳеч кимни Худонинг содиқ хизматкори бўлиш имкониятидан маҳрум қилиб қўймайди. Инсон қаерда яшашидави қатъий назар, ҳатто у ўзининг сифатлари билан энг паст табакага оид, шудрадан ҳам пастроқ маданиятли одам бўлса ҳам Кришнага, Худога илоҳий хизмат қилиш билан шуғулланиши мумкин. Худо Шахси Шри Кришнага илоҳий хизмат қилиш билан машғул бўлиб, тажрибали браҳман руҳий юксалишда камолот чўққисига эришади. Агар Худога садоқат билан холис хизмат қилиш йўлига кирса, шундай юксак камолот чўққисига ҳар бир одам, ҳатто шудрадан ҳам паст бўлган одам ҳам эриша олади. "Пурана"ларда айтилганки, ҳатто чандала(Худога ишонмайдиган имонсиз одам(явана)лар -

олтинчи табақа, қурбонлик қилмасдан ҳайвон гўшти ейдиган(млечча)лар - олтинчи табақа, ит гўшти ейдиган одам(чандал)лар - еттинчи табақа) ҳам, агар Худога холис хизмат қилиш билан шуғулланса, браҳмандан ҳам юқори мартабага эришади. Шундай қилиб, коинотнинг энг нодир муқаддас китоби бўлган "Бхагавад Гита"нинг асосий мақсади жаҳондаги ҳар бир одамга умрини Шри Кришнага илоҳий хизмат қилишга бағишлашга, унинг ким бўлишидан қатъий назар, ҳаётда руҳий баркамолликнинг энг юқори поғонасига кўтарилишга ёрдам беришдан иборат.

Шунинг учун табақаси, миллати, дини ва бошқа атамаларидан қатъий назар ҳар бир одам Худога садоқат билан холис хизмат қилиш йўлига кириши лозим. Бу йўл карма-йогадан, моддий бойлик билан бир қаторда руҳий бойлик келтирадиган фаолиятдан бошланади. Шундай фаолият билан машғул бўлиб, одамлар жаҳонда рўй бериб турган ҳамма воқеа-ҳодисаларни илоҳий поғонага кўтаришлари мумкин. Бундай фаолият одамларнинг ўзларини ҳам, уларнинг қилаётган ишларини ҳам табиат гуналари таъсиридан халос қилишга, бутун жаҳонни соф эзгулик маконига айлантиришга кодир. Ҳар бир одамнинг қилаётган ишлари руҳий, илоҳий поғонага кўтарилганида, табиий равишда унинг ўзида ҳам браҳманларга хос бўлган барча эзгу фазилатлар ривожлана боради. Аслини олганда, ўз ҳаётини бутунлай руҳий кадриятлар асосида қуриб, табиат гуналари таъсиридан халос бўлиб, илоҳий даражада яшаётган киши ҳатто браҳмандан ҳам юксакроқ даражага кўтарилган бўлади. Охир оқибатда, гарчи браҳман инсонлар жамиятидаги энг олий даража бўлса ҳам, унинг ҳолати тўла руҳий, илоҳий даража эмас.

Худога илоҳий хизмат қилиш билан машғул бўлиш орқали инсон қандай қилиб илоҳий, руҳий илмга эга бўлиши мумкинлиги "Бхагавад Гита"нинг тўртинчи боб, йигирма тўртинчи шеърида кўрсатилган. Унда

айтиладики, биз руҳий натижаларга олиб келадиган фаолият билан машғул бўлганимизда, атрофимиздаги ҳамма нарсанинг табиати ўзгариб, руҳий, илоҳий сифатларга эга бўла бошлайди. Шанкарачарьянинг "Веданта"лар таълимотини нотўғри тушунтирадиган пантеистик таълимоти ҳам, мана шу шеър мазмунига асосланган.

Шуни тўғри тушуниш лозимки, гарчи қурбонлик маросимлари ҳар хил кўринишда бўлишига қарамай, уларнинг охириги, якуний мақсади битта: - ягона Худо Шахсини, Парвардигор Вишнуни мамнун қилишдан иборат. Бу моддий оламда яшар эканмиз, биз ҳамма ерда Унга боғлиқмиз, ҳатто жонимизни танамизда сақлаб туриш учун ҳам биз Вишнунинг ёрдамига муҳтожмиз. "Веданта"да келтирилган Олий Руҳнинг ҳамма жойда мавжудлигини тўғри тушуна олсаккина, моддий оламдаги дунёвий фаолиятимизни илоҳий, руҳий даражага кўтаришимиз мумкин. Пантеизм таълимоти тарафдорлари бу ҳақиқатни бузиб кўрсатадилар. Уларнинг айтишларига кўра, Олий Руҳ ҳамма ерда мавжуд бўлгани учун, бутун борлиқнинг ўзи - Олий руҳдир. Бу нотўғри тушунчани бутунлай инкор этиб, ундай адашишдан, нотўғри тасаввурдан халос бўлиш лозим. Агар одамлар Олий Руҳ ҳамма ерда ҳам мавжудлигини тушунган ҳолда, ҳақиқий ўзлигини англаган руҳий устоз кўрсатмаларига амал қилиб, ўз фаолиятини Олий Руҳ билан боғлай олсаларгина ҳамманинг ҳаёти илоҳий поғонага кўтарилади.

Шунда ҳақиқатан ҳам атрофимиздаги ҳамма нарса руҳий, илоҳий табиатга эга бўлади.

Буни қуйидаги мисолда тушунтириш мумкин. Агар темир парчасини оловга қўйиб, уни кизаргунча қаттиқ қиздирсак, у ўзининг аввалги темир сифатларини йўқотиб, олов сифатларига эга бўлади. Худди шунингдек, агар биз ҳам, ҳар бир ишимизни Худо билан бўлган мангу муносабатларимиз нуктаи-назаридан қараган ҳолда қиладиган бўлсак, бутун ҳаётимиз руҳий поғонага кўтарилади. Ҳар бир ишда Худони рози қилиш учун ҳаракат қила бошласак, бутун ҳаракатимиз, бутун фаолиятимиз руҳий табиатга эга бўлади.

Қурбонлик қилиш беш таркибий қисмдан иборат. Улар: 1. Қурбонлик жараёни, 2. Қурбон қилинадиган нарсанинг ўзи, 3. Олов, 4. Қурбонлик қилиш, ва 5. Қурбонликнинг натижаси. Шу нарсаларнинг ҳаммаси Олий Руҳ билан боғланган бўлса, улар илоҳий даражага кўтарилиб, ҳақиқий қурбонлик ўтказилган бўлади. Бошқача қилиб айтганда, мана шу беш нарсанинг ҳаммаси Худога, Кришнага хизмат қилиш йўлида бажарилса, улар Кришна билан боғланиб, мутлақо илоҳий поғонага кўтарилади.

Шунинг учун донишманд кишилар бутун умрини Худо йўлига бағишлайдилар. Шундай беғубор пок инсонлар ўзларининг ҳиссиётини тўла жиловлаб олган ҳолда ҳақиқий руҳий ўзлигини англаб етган, аслида

мангу рух эканини биладиган зотлардир. Фақат ана шундай зотларгина бу дунёда адашиб юрган ғофил одамларга нисбатан шароитга, замонга, ҳар бир одамга хос бўлган сифатларига қараб, қалбида чуқур ҳамдардлик туйғуси билан ёрдам бера олиши мумкин. Гарчи ундай буюк инсонларнинг қилаётган ишлари сиртдан қараганда оддий дунёвий ишларга ўхшаб туюлса ҳам, улар дунёвий фаолиятдан умуман пок. Бу ҳолат "Бҳагавад Гита"нинг бешинчи боб, еттинчи шеърда тушунтирилган. Фақат бошқаларга ҳамдардлик туйғуси таъсири остидагина руҳий натижалар келтирадиган фаолият билан машғул одамлар - ҳақиқатан ҳам жамиятга раҳбарлик қилишга муносиб бўлган одамлардир. Бошқалар устидан ҳукмронлик қилиш учунгина лавозимга интилаётган кишилар ҳаётда кўплаб хатоликларга йўл қўйишга маҳкум.

Илоҳий хизмат қилиш орқали Олий Рух билан боғланмаган, фақат ўзининг нафси ва ўз манфаати учунгина меҳнат қиладиган кишилар карма-йогларнинг рақибларидир. Улар баъзан Олий Рух, Парвардигор уларнинг фаолиятдан ҳам мамнун эканига даъво қиладилар. Шу тариқа қалбаки-пантеистлар, ўзларининг шахсий манфаат кўзлаб қилаётган ишларини Худо учун қилинаётган холис хизмат деб кўрсатишга уринадилар. Аммо, бутун ҳаётини Худонинг йўлига бағишлаган ва Унинг нилуфар қадамлари пойидан паноҳ топган соф руҳлар, уларнинг талаби бўйича уларни ҳурмат қилган ҳолда ана шундай қалбаки илоҳий одамлардан йироқ юрадилар.

Қалби пок илоҳиёт кишилари биладиларки, гарчи тирик мавжудот чексиз даражада кичик руҳий зарра бўлса ҳам, аслида у Мутлақ Ҳақиқатнинг ажралмас бир бўлагидир. Шу боис ҳар бир тирик мавжудот ҳам унинг ўзи сингари жуда кичик даражада мустақилликка эга. Парвардигор ҳар нарсага қодир Зот, шунинг учун У тирик мавжудотнинг мустақиллигига ҳеч қачон халакит бермайди. Агар тирик мавжудот ўзининг

ана шу озгина мустақиллигини суистеъмол қилиб, ундан нотўғри фойдаланса, шу заҳоти у моддий табиат гуналари ҳукми остига тушиб қолади. Эзгулик, эҳтирос ва ғафлат гуналари таъсири остига тушиб қолган тирик мавжудот, ўзида шу гуналарга хос бўлган муайян сифатларни ривожлантира бошлайди. Моддий табиат шароитида яшар эканмиз, биз албатта ўзимизга таъсир қилиб турган қайсидир гуна таъсирида бўлишга мажбурмиз. Агар табиат гуналарининг таъсири бўлмаганида, бу моддий оламда фаолиятнинг ҳар хил турлари мавжуд бўлмасди. Бу дунёда одамлар машғул бўлиб юрган фаолиятнинг ранг-баранг кўринишларини табиатнинг ҳар хил гуналари келтириб чиқаради.

Агар биз, табиатнинг ана шу нозик қонунларини тушуниб олмасдан, қилаётган ҳамма ишимиздан "Худо рози бўлаверади" деб ўйласак, барча тирик мавжудотларга бир хил меҳрибон бўлган

Парвардигорга муносиб бўлмаган узокни кўра билмаслик ва шафқатсизлик сингари сифатларни тақиб қўйган бўламиз. Ҳеч ким бу дунёда рўй бериб турган у ёки бу офатларни, мусибатларни "Худонинг амри билан бўлиб турибди" деб ўйламаслиги керак. Ҳеч ким: "Худонинг амри билан биров бахтли, биров бахтсиз бўлади" деб ўйламаслиги керак. Бу мутлақо нотўғри фикр. Ҳар бир тирик мавжудот ўзининг озгина мустақиллигидан ҳар хил фойдаланиши сабабли ана шундай оқибатларга дуч келадилар. Худо Шахси, Парвардигор Кришна табиат гуналари таъсирида бўладиган шартланган фаолиятни тарк этишга ҳаммани бирдай даъват этади. Бундай фаолият одамларнинг ғофиллиги натижасида юзага келади ва табиат гуналари бизларни ҳамиша шундай фаолият билан машғул қилиб қўяди.

"Бҳагавад Гита"(5.14-15)да Парвардигор айтадики, У ҳеч кимни бирор иш қилишга мажбур қилмайди ва бу ишларнинг оқибатини ҳам келтириб чиқармайди. Буларнинг ҳаммасини табиат гуналари амалга оширади. Шундай қилиб, тирик мавжудотнинг руҳий натижа олиб келадиган ишларидан бошқа қилаётган ишларининг ҳаммаси - унинг ўз эркинлигидан, мустақиллигидан нотўғри фойдаланиш оқибатидир. Ким қандай иш билан машғул бўлиши керак ва бунинг оқибатида у қандай натижага эга бўлиши кераклигини Худонинг Ўзи белгилайди, деб ўйлаш нотўғри. Бу оламда шартланган тирик мавжудотларнинг фаолияти моддий табиатга эга: бу фаолият табиат гуналарининг ҳукми остида бўлади ва Парвардигорнинг улар билан бевосита алоқаси йўқ.

Карма-йог эса, ҳамиша илоҳий ҳолатда бўлгани туфайли табиат гуналари унга таъсир қилмайди, чунки унинг бутун фаолияти илоҳий, мутлақ даражага кўтарилган бўлади. Иносн ўз фаолиятида табиатнинг эзгулик, эҳтирос ва ғафлат гуналари таъсиридан халос бўлганида унга намоён бўлган бу моддий борликнинг илоҳий, руҳий табиатга эга эканлиги яққол намоён бўлади. Ана шу вақтдан бошлаб табиат гуналари унинг руҳий юксалишига халакит бера олмайди. Шундай қийинчиликларни енгиб ўтган киши ҳаётга илоҳий назар билан қарай бошлайди.

Яна "Бҳагавад Гита"да шу нарса тушунтириладики, ҳаётга нисбатан ана шундай мутлақ, илоҳий назарга эга бўлиш шарофати билан донишманд киши барча тирик мавжудотлар орасидаги моддий фарқларга эътибор бермай қўяди, у барчага - билимдон ва мўътабар браҳманга ҳам, сигир, фил,

ит ёки ит ейдиган чандалга ҳам бир хил муносабатда бўла бошлайди. Ҳайвонлар орасидаги сигир, одамлар орасида олийжаноб, билимдон браҳман, эзгулик гунасининг тимсолидир. Фил ёки йўлбарс эҳтирос гунасининг, ит ва чандала эса - зулмат, ғофиллик яъни ғафлат гунасининг тимсолидир. Лекин карма-йог бу тирик мавжудотларнинг ташқи

қобиклари бўлган моддий таналари орасидаги фарққа эътибор бермайди. Бу фарқ уларга табиат гуналари кўрсатаётган таъсир натижасидир, холос. Карма-йог ўзининг мутлақ илоҳий назари шарофати билан моддий тана ичида жойлашган пок руҳни биринчи ўринда қўяди. Чексиз кичик ўлчамга эга бўлган ҳар бир алоҳида руҳ чексиз катта Олий Руҳнинг ажралмас зарраси бўлгани сабабли, карма-йоганинг юқори поғонасига эришган йог барча тирик мавжудотларнинг ва бутун борлиқнинг яхлит бирлигини яққол кўра олади. Бутун борлиқнинг Мутлақ Ҳақиқат билан чамбарчас боғлиқлигини англаб етган шундай карма-йог ҳамма нарсадан фақат шу ягона, яхлит Ҳақиқатга, Худога хизмат қилиш учунгина фойдаланади. Ҳар бир тирик мавжудотни у ягона Худонинг, Парвардигор Кришнанинг илоҳий хизматкори деб билади. Худди қизарганча қиздирилган темир парчаси теккан ҳамма нарсани куйдириб юборгани сингари, унинг комил руҳий, илоҳий назари, моддий тана қобиғи орқали ўтиб руҳий табиатга эга бўлган илоҳий шахсгагина эътибор беради. Шу тариқа карма-йог ҳаммани Худога холис хизмат қилиш билан машғул бўлишга даъват қилиб, ҳаётга ҳақиқий илоҳий назар билан қараш қандай бўлишини барча одамларга амалда кўрсатиб беради.

Карма-йог Парвардигор, Шри Кришна - барча тирик мавжудотларнинг ягона Парвардигори, дунёдаги ҳамма нарсани фақат Ўзи лаззатланиш учун яратганини яхши билади. Карма-йог одамларнинг бу дунёда шон-шуҳрат, обрў-эътибор қозониш учун ҳар хил лаззатларга берилиб ёки таркидунёлик қилиб юришларининг қанчалик беъмани эканини тушунади. Ҳақиқий донишмандлар бу дунёда шон-шуҳрат қозонишга интилишдан ҳазар қиладилар, чунки улар бундай интилиш - моддий оламга боғланиб қолишнинг асосий сабаби эканини яхши биладилар. Хайрли ишлар билан машғул бўлиш, илм олиш, муроқабага берилиш, риёзат чекиш ва ҳар хил қурбонлик маросимларини ўтказишларнинг асосий вазифаси - ана шу моддий оламга боғланиб қолиш касалини даволашдан иборат. Шунинг учун Парвардигор Кришна "Бхагавад Гита"(5.29)да айтадики, барча қурбонликларнинг ва риёзатларнинг маҳсулидан лаззатланадиган ягона Зот - Худо Шахси, бутун оламнинг ягона ҳукмдори ҳам ўша Худо Шахси эканини ва У барча тирик мавжудотларнинг энг яхши дўсти эканини тушунган одамгина ҳақиқий осойишталикка эришади.

Аввал айтиб ўтганимиздек, одам ҳар бир ишни Худо учун қурбонлик сифатида бажариши лозим, яъни одам ҳар бир иши билан Худонинг, Вишнунинг илоҳий ҳиссиётига мамнуният олиб келиши лозим. Юқорида келтирилган "Бхагавад Гита"нинг шеърдан маълумки, барча қурбонликларнинг маҳсулидан фақат Худо Шахси, Шри Кришнагина лаззатлана олади. Қилган ишларининг маҳсулига боғланиб қолган оддий одамлар ўтказадиган қурбонлик маросимлари, шунингдек

имперсонал-файласуфлар машғул бўладиган муроқаба ва риёзатлар, Парвардигор Кришна кўрсатган амаллар бўлиб, Парвардигор бундай ишларни қўллаб-қувватлайди. Ҳар бир тирик мавжудот қалбида намоён бўлган Олий Руҳ, сеҳргар йоглар муроқаба қиладиган Парвардигор Вишну - Шри Кришнанинг, ягона Парвардигорнинг тўлиқ намоён бўлган кўринишидир.

Шундай қилиб Шри Кришна, бутун умрини Худога садоқат билан хизмат қилишга бағишлаган содиқларнинг ҳам, ўз меҳнати маҳсулига боғланиб қолган оддий одамнинг ҳам, файласуф-имперсоналистнинг ҳам ва ҳатто сеҳргар-йогнинг ҳам - умуман ҳар бир тирик мавжудотнинг энг яқин дўстидир. Парвардигор Ўзининг содиқ хизматкорларига замон ва шароитга қараб, ҳар бир одамнинг сифатларини эътиборга олган ҳолда, ҳамма ерда Худога садоқат билан хизмат қилиш йўлини тарғибот қилишни буюрар экан, ҳар бир тирик мавжудотнинг бахт-саодатини ўйлайди. Шунинг учун ҳам Парвардигорни Говинда, яъни "барча сабабларнинг бошланғич сабабчиси ва барча эзгуликлар манбаи" деб атайдилар. Руҳий натижа келтирадиган фаолият кўрсатиб яшаш йўлига кириб ва бу йўлда Худони таниб, одамлар ҳаётда ҳақиқатан ҳам туганмас бахт ва осойишталикка, тинчликка эришадилар.

Умрини Парвардигор Кришнага холис хизмат қилиш йўлига бағишлаган кишининг ҳеч қандай қурбонлик қилиши, риёзат чекиши ёки садоқатли хизмат қилиш билан боғлиқ бўлмаган қандайдир муроқаба билан шуғулланишининг ҳожати йўқ. Аввал айтиб ўтганимиздек, Худонинг содиқ хизматкори табиий равишда, ўзидан-ўзи эзгулик гунасига хос бўлган барча фазилатларга эга бўла бошлайди. Одатда бундай эзгу фазилатлар фақат браҳманларда намоён бўлади. Худди шунингдек, Худонинг содиқ хизматкорида самимий карма-йогларда бўладиган тажриба ва ўз меҳнати натижаларига боғланмаслик, таркидунё қилган одамларга хос бўлган илм ва сеҳргар-йогларга хос бўлган чуқур мулоҳаза ҳамда вазминлик фазилатлари ривожлана боради. Бу ҳақда Кришна "Бхагавад Гита"да шундай дейди: "Турмушдаги кундалик вазифаларини бажаришни ўзининг бурчи деб билган, қилган ишларининг маҳсулига боғланиб қолмаган киши ҳақиқий таркидунё қилган инсон ва ҳақиқий сеҳргар-йогдир. Ўз бурчини бажармаслик учун таркидунё қилиб юриш ҳақиқий таркидунё қилиш ҳисобланмайди".(6.1).

Худонинг содиқ хизматкорининг қиладиган ишларининг маҳсулидан Худо Шахси, руҳий олам Шри Кришнанинг Ўзи лаззатланади. Шунинг учун, сиртдан қараганда яхшими, ёмонми, қандай иш билан машғул бўлиб юрган бўлса ҳам, содиқ ҳеч қачон ўз фаолиятининг оқибатларидан безовта бўлмайди. Худонинг содиқ хизматкори ҳаммаша Худони рози қиладиган, Унга хуш келадиган ишларни қилиб юради. У ҳар қандай фаолиятга ҳиссиётини

лазатлантириш учун имконият ёки азоб-уқубатдан қутулиш йўли деб қарамайди. Содиқ хизматкордан фаркли равишда, саннряси ҳамма ерда мавжуд Рух ҳақидаги илми чуқур ўрганиш ниятида дунёвий ишларни бутунлай тарк этади. Сеҳргар-йог эса, муроқаба қилишда камолотга эришиб, қалбида мавжуд бўлган Олий Рухни яққол кўриш имкониятига эришиш ниятида таркидунё қилади. Аммо Худонинг содиқ хизматкори ҳаётда ягона мақсад билан яшайди - унинг мақсади ўзининг ҳар бир иши билан Худони рози қилиш, қилаётган хизмати билан Худони мамнун қилиш. Бунда ҳеч қандай шахсий манфаат кўзламагани учун, содиқ ҳақиқатан ҳам барча дунёвий вазифалардан озод бўлади ва саннряси ва сеҳргарлардан фаркли равишда, у ана шундай озодликка эришиш учун алоҳида ишлар қилиши шарт эмас. Шунинг учун, саннрясилар эришадиган илмга ҳам, сеҳргарлар эга бўладиган қудратнинг саккиз турига ҳам содиқ хизматкор ўзидан-ўзи эга бўлади. Лекин шунга қарамай, содиқ ҳеч қачон қилаётган хизмати эвазига ўзи учун бирор манфаат, шон-шухрат ёки ҳурмат-эътибор таъма қилмайди. Унинг ягона истаги - Худо Шахсига ҳамиша илоҳий хизмат қилиш билан машғул бўлишдан иборат. Фақат ана шундай холис хизмат қилиш эвазига у ҳаётда орзу қилиш мумкин бўлган ва мумкин бўлмаган барча бахт-саодатларга эришади. Агар инсон барча бахт-саодатларга табиий равишда, ўзидан-ўзи эришадиган бўлса, у бирор нарсани ўйлаб ташвишга тушишининг, безовта бўлишининг ҳожати борми?

Йога усулининг Патанджали тизими қоидаларига амал қилиб юрган сеҳргар-йог танасининг ҳаёт фаолиятини тўхтатиб қўяди ва транс ҳолатига киради. У ўзининг қалбида мавжуд бўлган Олий Рухни яққол кўриш учун жуда оғир қийинчиликларни бошидан кечирилади. Бошқача қилиб айтганда, ўзи муроқаба қилаётган, оламда тенги йўқ Зотга эришиш учун у ҳар қандай қийинчиликларни бошидан кечиришга, ҳатто ҳаётини хавф остига қўйишга ҳам тайёр. Худо Шахси "Бҳагавад Гита"(6.22)да шундай дейди: "Қалбида намоён бўлган Олий Рухни кўрган сеҳргар-йог ҳаётда мана шу илоҳий ҳолатдан ҳам юксакроқ лазат йўқ эканига амин бўлади. Шундай ҳолатда бўлар экан, одам ҳатто энг оғир мусибатлар олдида ҳам эсанкираб, саросимага тушиб қолмайди".

Патанджали йога тизимига асосан сеҳрли йога деганда ўзгарувчан ва бекарор ақлни тўлиқ жиловлаб олиш тушунилади. Илоҳий ҳолатга эришиш - моддий сезги аъзоларининг фаолиятини тўхтатиш ва теварак-атрофга мукамал руҳий нуқтаи-назар билан қараш поғонасига кўтарилишдан иборат. Ана шундай поғонага кўтарилган сеҳргар-йог бошқа ҳеч қандай фаолиятга чалғимайди. Сеҳр қудратининг саккиз тури бор: *анима* - энг кичик нарсдан кичик бўлиш; *лагхима* - энг енгил нарсдан енгил бўлиш; *прапти* - истаган нарсага ета олиш; *ишита* - сайёралар ярата олиш; *вашишта* - ҳар кимни ўзининг амрига бўйсундира

олиш ва ҳоказо. Булар сеҳрли-йогада камолотнинг энг юқори босқичига эришиш йўлида ўз-ўзидан пайдо бўладиган қўшимча қобилиятлардир. Жуда кўп сеҳргар-йоглар ана шу қобилиятлардан бир-иккисига эришгандан кейин, ақлининг хотиржамлигини, қалбининг осойишталигини йўқотиб қўядилар. Ақл хотиржам, кўнгил осойишта бўлмаса, энг олий камолотга - Худого соф садоқат билан хизмат қилиш даражасига эришиб бўлмайди.

Лекин, Худонинг содиқ хизматкорига бундай омадсизлик таҳдид раҳна сололмайди, чунки унинг бутун диққат эътибори Худого хизмат қилиш билан банд. Бунинг учун у атайлаб транс ҳолатига кириб ўтирмайди. Ҳамиша ҳар хил, ҳамиша ранг-баранг бўлган Парвардигорга маҳлиё бўлиб, у сеҳр қудратларининг аҳамиятига эътибор бериб ўтирмайди. Дунёвий ишлардан бошқа нарсани тушунмайдиган ғофил одамлар Худого хизмат қилиб юрган зотларнинг олаётган руҳий, илоҳий лаззати қанчалик буюк эканини ҳеч қачон англаб ета олмайдилар. Ҳатто, агар сеҳргар-йог ёки карма-йог руҳий юксалиш йўлида камолотга эриша олмаса ҳам, уларнинг бу йўлдаги интилишлари зое кетмайди. Ҳозирги ҳаётда улар бу йўлни охиригача босиб ўта олмасалар ҳам, улар албатта энг олий мақсадга эришадилар. Ҳар қандай моддий бойликлар - моддий илм-фанми, бойликми, гўзалликми - одам ўлгандан кейин тана билан бирга йўқ бўлиб кетади, аммо карма-йогнинг руҳий фаолияти оддий тана ва ақл билан боғлиқ нарсалардан устун туради; унинг фаолияти - мангу илоҳий руҳ билан боғлиқ фаолият. Бу фаолият руҳий табиатга эга бўлгани учун, моддий тананинг ҳалок бўлиши унга таъсир қилмайди. Моддий тана ҳалок бўлганда ўлмай мангу қоладиган руҳ сингари, руҳий фаолият ҳам ҳеч қачон ўлмайди, изсиз, натижасиз йўқолиб кетмайди.

Буни Парвардигор "Бҳагавад Гита"да тасдиқлайди,(6.40) ва буюк содиқ Бҳактивинода Тхакур уни қуйидагича тушунтиради: "Одамлар икки тоифага бўлинадилар. Биринчи тоифа одамлар - Худонинг қонунларига амал қилиб яшайдиганлар, иккинчи тоифа - жиноятчилар. Жиноятчилар - ҳаётда ҳеч қандай қонун-қоидаларни писанд қилмай, ўз ҳиссиётининг талабларини қондириш учун меҳнат қилиб юрган одамлардир. Ундай одамлар маданий ривожланган ёки қоқоқ, илми ёки саводсиз, кучли ёки кучсиз бўлишлари мумкин - барибир уларнинг фаолияти мазмун жиҳатидан ҳайвонларнинг фаолиятидан ҳеч қандай фарқ қилмайди. Улар ташқаридан қараганда қанчалик яхши фазилатларга эга бўлиб туюлмасин, аслида уларнинг ҳақиқий инсонларга хос бўлган ҳеч қандай эзгу фазилатлари, афзалликлари йўқ.

Ҳаётда Худонинг қонунларига амал қилиб яшайдиган одамлар уч тоифага бўлинадилар: имонли, виждонли меҳнаткашлар, имперсоналист-файласуфлар ва Худонинг содиқ хизматкорлари. Виждонли меҳнаткашлар ҳам ўз навбатида яна икки тоифага бўлинадилар: ўз

меҳнати натижалари билан лаззатланишга интиладиганлар ва бундай истақлардан озод бўлганлар. Биринчи тоифага мансуб кишилар ўткинчи моддий бахтга интиладилар, қилган меҳнатлари эвазига улар моддий, ўткинчи бахтга эга бўлиб, моддий коинот чегарасида бирор жаннатий сайёрада лаззатланиш имконига эга бўладилар. Лекин, шуни эсда сақлаш зарурки, ундай бахтлар ҳамиша ўткинчи, алдамчи бахт-саодатлардир. Ундай одамлар мангу ва руҳий табиатга эга бўлган ҳақиқий бахтни англаб етмайдилар. Ҳақиқий руҳий бахт қандай бўлишини фақат моддий ҳаёт тутқунлигидан халос бўлган зотларгина англаб ета оладилар. Руҳий табиатли илоҳий, мангу бахтга эришиш ниятида қилинмаган ҳар қандай фаолиятнинг натижалари бефойда ва вақтинчалик бўлганича қолаверади".

Бутун фаолияти руҳий мақсадга эришишга қаратилган кишини карма-йог деб атайдилар. Карма-йога йўлига кириб, инсон аста-секин ўз ҳаётини поклай бошлайди, руҳий илмга эга бўлади, муроқабани қилишда камолотга эришиб, охир оқибатда Худога, Олий Шахсга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш имкониятига эга бўлади. Баъзан, бирор дунёвий мақсадга эришиш ниятида ҳар хил қийинчиликларга учраб юрган дунёвий-заҳматқашни буюк риёзатчи(тапасви) ёки махатма(буюк зот) деб қабул қиладилар. Лекин аслида дунёвий одамларнинг чекаётган қаттиқ риёзатлари охир-оқибатда ўзларининг моддий ҳиссиётининг талабини қондиришга қаратилган, шунинг учун руҳий жиҳатдан ундай риёзатларнинг умуман фойдаси йўқ. Баъзи бир иблислар, масалан, Равана ёки Хираниякашипу ҳам қаттиқ риёзатларга берилган эдилар, аммо улар ўз ҳиссиётининг талабини қондириш сингари ўткинчи нарсалардан бошқа ҳеч нарсага эриша олмадилар. Шунинг учун чекланган ҳиссий лаззатлардан устун кўтарила олган кишиларгина ўзини руҳий натижаларга интилиб юрган киши ёки карма-йог деб айта олади.

Руҳий юксалиш йўлидан бораётган одам ҳатто бирор сабаблар билан илоҳиёт йўлидан адашиб кетса, унга яна бу йўлни давом эттириш имконияти берилмайди. "Бхагавад Гита"(6.41)да айтилишича, шундай одам кейинги ҳаётида ҳақиқий браҳман ёки ҳаётини Худо йўлига бағишлаган бадавлат савдогар хонадонидан туғилади.

Карма-йог, дхряна-йог, гряна-йог, хатха-йог ва бхакти-йоглардан таркиб топган барча илоҳиёт одамлари ичида айниқса бхакти-йоглар - энг улуғвор зотлардир. "Бхагавад Гита"(6.47)нинг тасдиқлашига кўра, улар ҳамиша Худо ҳақидаги ўйлар билан банд бўлиб юрадилар ва чарчамасдан Худога садоқат билан бетиним ҳолис хизмат қиладилар.

Шубҳа йўқки, барча йога турларининг охирги мақсади Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш даражасига эришиш ҳисобланади. Юқорида "Бхагавад Гита"дан келтирилган шеърнинг мазмуни шундан иборат. Бхактивинода Тхакур ҳам шуни таъкидлайди: "Худо Шахсига

илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган киши - энг буюк сеҳргар-йогдир". Қалби Парвардигор Шри Кришнага нисбатан муҳаббатга тўла, Унга бутун ҳаётини бағишлаб садоқат билан хизмат қилиб юрган кишини "энг буюк сеҳргар" деб ҳисоблаш керак. Агар одам моддий бахт-саодатга эришиш учун қандайдир риёзатларга берилиб юрган бўлса, уни сеҳргар ёки йог деб бўлмайди. Лекин риёзатлари, меҳнатлари натижасидан лаззатланиш истагидан халос бўлган инсонлар мутафаккир-файласуф, саккиз сеҳр қудратига эга сеҳргар ва ниҳоят Олий Шахс - Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган Худонинг содиқ хизматкори сифатида ҳар қандай ҳурмат-эътиборга лойиқ зотлардир.

Аслини олганда сеҳргарлик, яъни илоҳиёт йўли ҳамма учун бир. Бу йўл худди инсонни олий мақсадга олиб боровчи узун зинапоёга ўхшайди. Ундан аста-секин кўтарила бориб, инсон охир-оқибатда руҳий баркамолликка эришади. Карма-йогани, яъни руҳий натижа берадиган фаолиятни шу зинапояннинг биринчи поғонаси деб ҳисоблаш мумкин. Фалсафий изланишлар ва бу дунёнинг ишларини умуман тарқ этишга қизиқиб қолган карма-йог руҳий юксалишнинг иккинчи поғонасига - гряна-йога поғонасига кўтарилади. Одам бутун мавжудотнинг ягона олий ҳукмдори бўлган Худо Шахси ҳақида тўлиқ тасаввурга эга бўлганида ва ўзининг қалбида мавжуд бўлган Парвардигорни яққол кўришга интилаётганида, руҳий юксалиш зинапоясининг учинчи поғонасига, дхряна-йога даражасига етади. Ниҳоят, ўзини Худонинг Олий Шахсига илоҳий муҳаббат билан ҳолис хизмат қилишга бағишлаб, инсон бхакти-йога поғонасига - руҳий юксалишнинг энг юқори поғонасига кўтарилади ва камолот чўққисига эришади. Шу тариқа, ҳақиқий сеҳргарлик йўли - инсоннинг аста-секин ривожланиб борадиган руҳий юксалиш жараёнидир ва шу поғоналарнинг барчасини ўз ичига олади. Йога зинапоясининг энг юқори поғонасини тушуниш ва уни муносиб баҳолаш учун содиқ зинапояннинг пастки поғоналарини ҳам яхши билиш лозим. Агар одам ўз ҳаётида инсон эриша олиши мумкин бўлган энг олий мақсадга эришишни истаса, у албатта руҳий юксалишнинг мана шу йўлидан бориши лозим.

Лекин бу йўлдан бора туриб, биринчи, иккинчи ва ҳоказо, оралик поғоналарда тўхтаб қолмаслик керак; ҳамиша юксалишга интилиб, йоганинг энг юқори поғонасига кўтарилиш ва Худо Шахсига илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш даражасига етиш лозим. Оралик поғоналарнинг бирида тўхтаб қолган ва эришган даражаси билан қаноатланиб, юқорига интилмаётган одам карма-йог, гряна-йог ёки дхряна-йоглар деб аталади. Йогларнинг ҳар хил номлар билан аталишининг бирдан-бир сабаби ана шундан иборат. Демак, ҳулоса шундан иборатки, гарчи руҳий юксалиш йўли ягона бўлса ҳам, Худонинг улуғвор содиқ хизматкори барча илоҳиёт одамлари ичида энг буюк зот

ҳисобланади, бу йўлнинг охирига мақсадига фақат ана шундай одам эришади.

Яна шуни айтиб ўтиш лозимки, руҳий ривожланиш йўли моддий оламдаги юксалиш йўлидан фарқ қилади. Бу дунёда, бирор соҳа бўйича ривожланишнинг юксакроқ поғонасига кўтарилиш учун ундан пастдаги поғонани албатта босиб ўтиш керак, бунинг бошқа йўли йўқ. Масалан, илмий даража олиш учун, одам билим ўрганиш жараёнидан ўтиб, бир қанча имтиҳонлар топшириши лозим. Бошқа йўл йўқ. Ўқиб, илм ўрганмасдан, зарур имтиҳонларни топширмасдан ҳеч ким илмий унвонга эга бўла олмайди. Лекин руҳий юксалиш йўлида, гарчи бу йўлдан поғонама-поғона бориш учун муқаддас китобларда барча кўрсатмалар берилган бўлса ҳам, Худонинг марҳамати билан, аввалги поғоналардан ўтмасданок илоҳий, юқори поғонага кўтарилиш мумкин. Лекин, Худонинг бундай нодир марҳаматига Парвардигор билан қандайдир яқин муносабатлар билан боғланган одамларгина сазовор бўла оладилар. Худо билан шундай яқин муносабатларни фақат Унинг содиқ хизматкорлари билан ҳамсуҳбат бўлиш шарофати билангина қайта тиклаш мумкин.

Ҳар бир тирик мавжудот Худо Шахси билан ўзаро бузилмас, мангу ва сирли муносабатлар билан боғланган. Аммо, моддий қувват билан аралашганимиз натижасида узоқ вақт алданиб, адашиб юрганимиз сабабли биз шу муносабатларни аллақачон унутиб юборганмиз. Гарчи, аслида бизлар энг бадавлат отанинг, ягона Парвардигорнинг илоҳий фарзандлари бўлсак ҳам, ҳозир бизлар худди адашиб юрган уйи йўқ девона-гадойларга ўхшаймиз. Чуқур фикр юритиб, биз бу ҳақиқатни очик-ойдин кўришимиз мумкин. Шунга қарамай, биз ғайритабиий отамизни, у билан бўлган муносабатимизни эсга олмасликни афзал кўрамиз. Бунинг ўрнига, шунча уринишларимиз зое кетаётганига қарамай, ҳамма гадой-девоналарнинг бошига муқаррар тушадиган мусибатлар сингари, ҳаётда учрайдиган ҳар хил очлик ва қашшоқлик сингари қийинчиликларни енгиллашга уринишда давом этаверамиз. Ҳаёт йўлида бизга худди ўзимизга ўхшаган дўстларимиз - гадой-девоналар учраб туради. Баъзан, бирор соҳада биздан устунроқ бўлган одамлар бизга муваффақиятга эришиш учун осонроқ йўл кўрсатадилар, лекин уларнинг кўрсатмаларига амал қилсак ҳам, барибир ҳаётда бахтли бўла олмаймиз. Шундай одамлар бизни дунёвий ишлар билан машғул бўлишга, илм олишга, муроқабага берилишга, сеҳрли йога билан шуғулланишга ва бошқа кўп ишлар билан шуғулланишга ундайдилар, афсуски уларнинг бирортаси биз интилаётган ҳақиқий, туганмас бахтга эришиш йўлини кўрсата олмайди. Шунинг учун, Праяг шаҳрида, Ганга дарёси бўйидаги Дашашвамедха-гхатада Шрила Рупа Госвами билан учрашганида, Парвардигор Чайтанря унга айтган эдики, Худога садоқат билан хизмат қилиш уруғини олиш бахтига фақат Парвардигорнинг

ҳамда Унинг содиқ хизматкорининг марҳаматига эришган камдан кам, энг нодир омадли руҳларгина сазовор бўладилар.

Ягона Парвардигор Кришнанинг илоҳий хабари бўлган "Бҳагавад Гита"ни ўрганар эканмиз, биз Худога илоҳий хизмат қилишнинг ана шу нодир уруғини олиш бахтига сазовор бўламиз. Фақат шундагина, Шри Кришна "Бҳагавад Гита"да берган кўрсатмаларининг мазмунини тўғри тушуна олсакгина, бизга Унинг буюк хабарининг ҳақиқий улуғворлиги аён бўлади. Акс ҳолда, биз умрлар оша "Бҳагавад Гита"ни ўрганишимиз, унга минглаган изоҳлар ёзишимиз мумкин, лекин буларнинг барчаси биз учун мутлақо бефойда бўлади.

Парвардигор Шри Кришна "Бҳагавад Гита"да Ўзи ҳақида бизга маълумот беради. Жуда кўп оддий одамлар ҳар хил автобиографиялар ёзадилар, бошқалар эса уларнинг ёзганларини ҳеч инкор этмай, мароқ билан ўқийдилар. Лекин Парвардигор, Шри Кришна Ўзи ҳақида гапирганида, нимагадир одамлар Унинг айтганларини ўқишга, тинглашга, ундаги илоҳий хабарларни инкор этмай, қандай бўлса, шундайлигича қабул қилишга шошилмайдилар. Уларнинг бахтиқаролиги ҳам шунда. Улар "Бҳагавад Гита"да келтирилган Худонинг оддий сўзларидан қандайдир бошқача маънолар тўкиб чиқармоқчи бўладилар, шу билан ўзларининг ҳаёт ҳақидаги нотўғри тасаввурларини Худонинг сўзлари билан тасдиқламоқчи бўладилар. Ҳаёт ҳақидаги нотўғри тасаввурлар ҳеч қачон Худонинг Сўзи билан тасдиқланмайди. Охири-оқибатда одамлар ўзларининг бемаъни таълимотларини ҳаётда исботлай олмайдилар, шунда улар ўз мулоҳазаларини Худонинг ўрнига бирор қалбаки Худони кўйиб ҳимоя қилишга уринадилар.

Шри Кришна - Худо Шахсининг Ўзи, ягона Парвардигор эканини "Бҳагавад Гита" очикдан очик тасдиқлайди. Бунинг устига, унда айтилганки, бизнинг ҳаётдаги ягона вазифамиз - Шри Кришнага илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишдан иборат. "Бҳагавад Гита"ни ўқир эканмиз, биз мана шу икки оддий ҳақиқатни англаб етсак, руҳий юксалиш йўлида биринчи қадам босишга эришган бўламиз.

Минглаб йиллардан бери инсоният хотирасидан ўчмай келаётган буюк донишмандларнинг барчаси ҳаётда Худони таниш, Унинг инсоният учун нозил қилган муқаддас китобларига чуқур иймон келтириб яшаш орқали ҳақиқий бахтга эришганлар. Ягона Парвардигор санскрит тилида “*сач-чит-ананда*”, яъни "мукаммал илм ва чексиз лаззатнинг мангу манбаи бўлган Илоҳий Зот" деб таърифланади. У бутун борлиқни, барча тирик мавжудотларни фақат Ўзи лаззатланиш учун яратиб қўйган. Инсон барча тирик мавжудотлар ичида Парвардигорга энг яқин, Унинг Ўзига ўхшатиб яратилган ва энг юксак онг ато этилган буюк мавжудотдир. Ҳар бир инсон бу дунёда бахтли яшаши учун Парвардигор ҳар бир халқни бирор муқаддас китоб орқали Ўзининг амру-иродасидан, Ўз хоҳишидан хабардор қилган.

Инсон ҳозирги ҳаётида бахтли яшаши ва кейинги ҳаётида эса, мангу бахтга эришиши учун бу дунёда ҳалол, бегуноҳ яшаши, охират кунига, яъни ўлгандан кейин ҳаёт албатта давом этишига ишониши, Худо учун холис хизмат қилиш орқали ўлганидан кейин давом этадиган илм ва лаззатга тўла мангу ҳаётига тайёрланиши лозим. Ана шундай буюк мақсадга эришиш учун одам ўзида қуйидаги 4 сифатни ривожлантириши лозим. 1. Риёзат, 2. Поклик, 3. Меҳрибонлик, 4. Ростгўйлик. Бу фазилатлар ҳар бир иймонли, виждонли одамнинг безаклари бўлиб, Парвардигор яратиб қўйган барча ҳақиқий дин конунларининг тўрт устунидир. Инсон кундалик ҳаётда маст қилувчи нарсаларни(ароқ, сигарет, нос, ҳатто чой, қаҳва) истеъмол қилмаслик билан ўзининг қалбида Риёзат, зиндан сақланиш билан - Поклик, нафси учун бошқа тирик мавжудотларга зулм ўтказмаслик(ёвузлик қилиб гўшт, тухум, балиқ сингари маҳсулотларни ишлатмаслик) билан - Меҳрибонлик, ҳар хил лотерея, кимор ўйнаш, ҳаром пул топишдан сақланиш билан ўзида Ростгўйлик фазилатларини ривожлантиради.

Мана шу эзгу фазилатларга қарши ўлароқ, иймонсиз, виждонсиз одамларнинг сифатлари эса, мос равишда - манманлик, зино, ароқхўрлик ва ёлғон гапиришдан иборат.

Такводор одамлар ҳалол яшаш билан бирга ҳар бир кунини Худога сиғинишдан бошлайдилар. Ҳозирги биз яшаб турган даврда Худога сиғинишнинг энг қулай тури Худонинг муқаддас номларини зикр қилишдан иборат. Бу усул ҳар қандай диннинг асосини ташкил этади. Нақшбандий, Нажмиддин Кубро, Юсуф Ҳамадоний, Аҳмад Яссавий сингари буюк авлиё аждодларимиз ҳам айнан Худонинг муқаддас номларини зикр қилиш орқали руҳий баркамолликка эришганлар. Зикр

инсон қалбига ором бағишлайди, бу эса - ҳақиқий бахтдир. Бахт эса - ҳаётимиз мазмуни, ҳамма интилиб юрган мақсад. Худонинг муқаддас номлари барча динларнинг муқаддас китобларида берилган: пайғамбаримиз Муҳаммад(с.а.в) ўз умматларига: “Оллоҳ”, “Алҳамдулиллоҳ”, “Субҳаноллоҳ”, “Оллоҳу акбар” ва ҳоказо; Ийсо пайғамбар ўз издошларига: Господи Иисусе Христе, помилуй меня грешного” деган илтижоларни зикр қилишни буюриб кетган., Индусларда “Ҳаре Кришна Ҳаре Кришна, Кришна Кришна Ҳаре Ҳаре\Ҳаре Рама, Ҳаре Рама, Рама Рама Ҳаре Ҳаре”, “Ом намо Нарайанаҳ”, “Ом намо бхагавате васудевайа” ва ҳоказо

Қайси динда бўлишингиздан қатъий назар муқаддас китобларда келтирилган Худонинг муқаддас номларини зикр қилинг ва бахтли бўлинг!